T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM TASARIMI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

18-20. YÜZYIL RUSYA PORSELENLERİ

Hazırlayan
Fidel AKTEPE

Danışman
Doç. Pınar ÇALIŞKAN GÜNEŞ

İzmir / 2025

YEMİN METNİ

"Yüksek Lisans Tezi" olarak sunduğum *"18.-20. Yüzyıl Rusya Porselenleri"* adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

17/01/2025
Fidel AKTEPE

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün …… / …… / ……. tarih ve …… sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin …….. maddesine göre Seramik ve Cam Tasarımı Ana Sanat Dalı öğrencisi, Fidel AKTEPE'nin 18.- 20. Yüzyıl Rusya Porselenleri, konulu tezi incelenmiş ve aday …… / ……. / ……... tarihinde, saat ……'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra ……. dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin …….. olduğuna oy …… ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

ÜYE ÜYE

ÖZET

Dünyanın önemli bir üretim ürünü ve aynı zamanda tarihin sınıflandırılmasına katkısı olan porselen eşyaların Rusya'da ortaya çıkışı konu alınmıştır. 18. yüzyıldan 20. yüzyılın ortalarına kadar, porselen üretiminin tarihsel anlamda incelenmesini, Çarlık yönetimi, Romanov ailesi döneminde üretilmeye başlamasıyla birlikte tarih sayfasındaki konumunun incelenmesi önem taşımıştır. Üzerinde durulması gereken, porselen eşyaların hükümdarların istekleri üzerine, porselen yemek servis takımları, lüks eşyalar, büyük vazolar, paskalya yumurtaları, figüratif heykel çalışmalarının tarihsel kaynaklardan incelenmesi sağlanmıştır. Bu araştırmada, porselen üretiminde kullanılan hammaddelerin tedariklerinin sağlandığı, üretim merkezlerinin nasıl çalıştığı aynı zamanda tarzlarının oluşmasında etken olan ustalar ve sanatçılar ile Rusya İmparatorluk hükümdarlarının politik yaklaşımları, Ortodoks, ulusalcılık ve Rus kültürünün geçmişi incelenmiştir.

Çarlık Döneminin sona ermesiyle farklı sanat anlayışlarının gelişmesine imkân tanınmaya başlamıştır. Sovyet döneminin önemli sanat eserlerinin incelenmesi, sanat tarihine olan katkısının değerlendirilmesi, araştırmanın amacını özetlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Rus Porseleni, Porselen, İmparatorluk, Rus Kültürü, Paskalya yumurtası

ABSTRACT

The emergence of porcelain ware in Russia, which is an important production product of the world and also contributes to the classification of history, is the subject. It is important to examine the historical aspect of porcelain production from the 18th century to the middle of the 20th century and its place on the history page, with the beginning of production during the Tsarist administration and the Romanov family period. What should be emphasized is the examination of porcelain ware upon the requests of the rulers, porcelain dinner service sets, luxury items, large vases, Easter eggs, and figurative sculpture works from historical sources. In this research, the supply of raw materials used in porcelain production, how the production centers worked, as well as the masters and artists who were effective in the formation of their styles, the political approaches of the Russian Imperial rulers, Orthodoxy, nationalism and the history of Russian culture were examined.

With the end of the Tsarist Period, the development of different artistic understandings began to be allowed. The examination of important works of art of the Soviet period and the evaluation of their contribution to the history of art summarize the purpose of the research.

Keywords: Russian Porcelain, Porcelain, Empire, Russian Culture, Easter egg

ÖNSÖZ

"18.- 20. Yüzyıl Rusya porselenleri" başlıklı tez araştırması, İmparatorluk tarihinden Sovyet dönemine kadar porselen sanatının ortaya çıkışını anlatmakta ve tarih bağlamında literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Araştırılmalarıma destek olarak eklediğim uygulama çalışmalarım dönemin atmosferine örnek oluşturması amacıyla sunulmuştur.

Çalışmam boyunca, süreci sağlıklı bir şekilde sürdürebilmemize imkân oluşturarak, kıymetli önerileri ve öğrenciye sunduğu yardımcı bakış açısıyla hiçbir zaman desteğini esirgemeyen sevgili tez danışmanım, Doç. Pınar ÇALIŞKAN GÜNEŞ'e en derin teşekkürlerimi sunarım. Yüksek Lisans eğitimim boyunca gelişmemi sağlayan bütün hocalarıma ve bölüm başkanımız Prof. Halil Yoleri'ye emeklerinden dolayı teşekkürü borç bilirim. Bu süreçte bireysel atölyesinde beni misafir eden çalışmalarımın porselen fırınında pişmesini sağlayan Gülperi Pahna ANGIN atölyesi ve Bodrum Dibeklihan'da bulunan Unique Art Ceramic atölyesine, tez sürecimde maddi olarak bana iş imkânı sağlayan Bodrum Halk Eğitim Merkezi'ne, uygulamalarımda manevi destek veren, Turgutreis Şevket Sabancı Kültür ve Sanat Merkezindeki, Seramik sınıfı kursiyer öğrencilerime ve tez sürecim boyunca Rus Kültürünü tanımamı sağlayan Rusya'dan arkadaşım, Igor NAZARENKO'ya ve duygusal desteğini hissettiğim diğer arkadaşlarım, kardeşim ve aileme sonsuz teşekkür ve minnetlerimi sunarım.

Saygılarımla
Fidel AKTEPE
13.01.2025

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ ..... İİ
TUTANAK ..... İİİ
ÖZET ..... İV
ABSTRACT V
ÖNSÖZ ..... Vİ
İÇİNDEKİLER .....Vİİ
ŞEKİLLER LİSTESİ…….....X
KISALTMALAR……...……..…XİV
GİRİŞ 1

1.BÖLÜM

18. YÜZYILDA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

1.18. Yüzyılda Rusya'da Porselen Üretimi……..…3
1.1. I. Elizabeth Dönemi.....3
1.1.1. Gzhel Porselen Üretim Merkezi.....4
1.1.2. Neva Fabrikası.....5
1.2. II. Catherine Dönemi…….....13
1.2.1.İmparatorluk Porselen Fabrikası.....15
1.2.2. Gardner Porselen Fabrikası.....19
1.3. I. Paul Dönemi……...……...…….…..27
1.4. 18. Yüzyıl'daki Önemli Porselen Sanatçıları…….29
1.4.1. Dmitry İvanovich VİNOGRADOV…….…….29
1.4.2. Jean Dominique ROCHETTE…….…….....30

2.BÖLÜM

19. YÜZYILDA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

2.19. Yüzyıl Rusya'da Porselen Üretimi…….…..33
2.1. I.Alexander Dönemi.....33
2.1.1. Betanin Porselen Fabrikası……...…...36
2.1.2. Popov Porselen Fabrikası……38
2.1.3. Yusupov Porselen Fabrikası 38
2.2. I. Nicholas Dönemi…….....40
2.2.1. Safronov Porselen fabrikası……..…….47
2.2.2. Kutnesov Porselen Fabrikası…….....48
2.2.3. Kornilov Kardeşler Porselen Fabrikası……...49
2.3. II. Alexander Dönemi.....52
2.3.1. Miklashevsky Porselen Fabrikası……..…54
2.4. III. Alexander Dönemi..... 55
2.5. II. Nicholas Dönemi.....57
2.6. 19. Yüzyıl'daki Önemli Porselen Sanatçıları……..59
2.6.1. Elisabeth BOEHM……...……...……...……...…59
2.6.2. Paul Pavloviç KAMENSKY……...……..……60

3.BÖLÜM

20. YÜZYILDA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

2. 20. Yüzyılda Rusya'da Porselen Üretimi…….……62
3.1. Devlet Porselen Fabrikası.....62
3.1.1. Kazimir Severinoviç MALEVİÇ …….……...65
3.2.2. Natalia DANKO …….……..…….…66
3.2.3. Sergei Vasilevich CHEKHONİN …….……...…68

4. BÖLÜM

UYGULAMALAR

4.1. Uygulama Çalışmasının Amacı ve Uygulama Aşamaları……..……..71

SONUÇ 89

KAYNAKÇA 91

ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Carla van Loo, İmparatoriçe Elizabeth Petronova'nın Portresi, 1760……..….4
Şekil 2. Gzhel Üretimleri……..…….……4
Şekil 3. Dimitri İvanoviç Vinogradov……...…….……6
Şekil 4. Dimitri İvanoviç Vinogradov, İlk başarı elde edilen kâselerden biri, 1747…...8
Şekil 5- 6. Asma Dekorlu Kâse, 1749…….……9
Şekil 7-8. Fibonacci Dekorlu Tatlı Servis Seti, 1750-58……..11
Şekil 9. Enfiye Kutusu, Sır Üstü Dekorlama, 1750…….…....12
Şekil 10. II. Catherine……..……..……..……14
Şekil 11. İmparatorluk Porselen Fabrikası'nın 1902 yılındaki görünümü……..……..14
Şekil 12. Fincan ve tabağı, 1765…….…….…….15
Şekil 13. Orlov Servisi, Porselen Tatlı Tabağı, 1763-1770……..…….16
Şekil 14. Arabesk Hizmeti, (1762-…….…….....17
Şekil 15. Kabine Servis Hizmeti, 1793……..……...……18
Şekil 16. Vazo, 1795……..……...18
Şekil 17. St. Vladimir Seti, 1783-1785……..……...20
Şekil 18. Aziz George Nişanı, 1777-1778……..……..21
Şekil 19. St Andrew Nişanı hizmeti, 1780……..……..22
Şekil 20. I.Paul……...…….…27
Şekil 21. İmparatorluk çorba kasesi,1796-1801…….…..28
Şekil 22. Vazo, 1748…….……..……..30
Şekil 23. Tatar Kadın,1780- 1800…….…..…….31
Şekil 24. I. Alexander büstü……....……34
Şekil 25. Defne yaprağı süslemeli aşk Tanrısı, Kvas Sürahisi……..35
Şekil 26. Guriev Servis,1809-1816……..……36
Şekil 27. Mikhailovsky Servisi, 1819-1822……...……..…36
Şekil 28. Şehir mazaralı vazo, 1834- 1838……...……37
Şekil 29. Gül Dekorlu Porselen Tabak , 1826……...……39
Şekil 30. I. Nicholas……..…...……41
Şekil 31. Kömür Limanı Servis Tabağı, 1845-1855…….43

Şekil 32. Taç Giyme Töreni için tasarlanmış, Porselen tabak,1826 ……..…44
Şekil 33. Kazak asker Alayı, 1796…….……...……46
Şekil 34. Kremlin Servis Takımı……...……47
Şekil 35. Porselen Kahve Cezvesi, 184……47
Şekil 36. Porselen Tabak, 1890 öncesi…….....……48
Şekil 37. Genç Çoban Heykelciği, 1880……...……50
Şekil 38. Rus Masallarından İllüstrasyon Tasarım Tabaklar, 1884- 1917…….51
Şekil 39. II. Alexander……..……...……52
Şekil 40. Avlanma Hizmetinden 11 porselen tabak,1855-1881……53
Şekil 41. Porselen askeri tabak, 1873……..……...……..53
Şekil 42. Livadia Yat servis takımı, Fincan ve tabağı……..…….54
Şekil 43. Porselen vazo, 1839-1862……...……..55
Şekil 44. III. Alexander……...…….55
Şekil 45. Paskalya yumurtası,1850-1860……...……..56
Şekil 46. Paskalya yumurtası Porselen, 1887-1888…….….57
Şekil 47. II. Nicholas……...……...……..57
Şekil 48-49. Porselen Paskalya Yumurtaları, 1900 yılları……....58
Şekil 50. Rus atasözleri ile on iki porselen tabak seti 1890……..…...…….59
Şekil 51. Porselen Rus Biblo 1920-1930……...……...……60
Şekil 52. Kazimir Maleviç'in toplu şekilde eser grubu……..……..66
Şekil 53. Genç Kadın ve Falcı Figürü, 1922……...……..67
Şekil 54. Satranç Takımı, 20. yüzyıl sonu……..……..67
Şekil 55. Kızıl Ordu Heykel, 1923……..……...……..68
Şekil 56. Propaganda Porselen Tabak,1920……..……..…….69
Şekil 57. Yumurta kalıbının ortaya çıkarılma süreci……..…….……..…72
Şekil 58. Kalıp alma süreci…….…….…….....72
Şekil 59. Elde edilen alçı kalıbına sıvı döküm yapılması……..……73
Şekil 60. Islak rötuşlama yapılan porselen yumurta obje……74
Şekil 61. Porselen yumurtaların rötuşlanmış halleri…….…….……..74
Şekil 62. Rötuşlanmış porselen yumurtalar …….....…...74
Şekil 63. Bisküvi fırınına yerleşimi……..…….…….…75

Şekil 64. 1000 derece bisküvi pişirimi derecesini ayarlama……75
Şekil 65. Bisküviden çıkan ürünlerin sırlanması……76
Şekil 66. Daldırma sırlama tekniğinin uygulanması……76
Şekil 67. Sır sürümünden oluşan pürüzleri ve delikli dokuyu yumuşatma ……..76
Şekil 68. Sır pişirimi için 1200 derecelik fırına yerleşimi…….77
Şekil 69-70. Fırınlamadan önce yerleşmiş hali ve pişmiş hali……77
Şekil 71. Sır üstü mavi metalik sır süs ile dekorlama……..78
Şekil 72. Mor metalik yaldız ile sır üstü dekorlama……..78
Şekil 73. Mor metalik ve Altın yaldız ile dekorlama……78
Şekil 74. Lacivert- Mavi Sır üstü…….79
Şekil 75. İmparatorluk dekoru……..79
Şekil 76. Dekal baskı uygulama……..80
Şekil 77. Dekal baskıyı ıslatarak yüzeye yapışmasını sağlamak……80
Şekil 78. Dekal baskı ……80
Şekil 79-80. Üçüncü pişirim, sır üstü dekal çalışmasının 810 derecede pişmesi…….81
Şekil 81. Sır altı ile yüzeye dekor oluşturma işlemi……81
Şekil 82. Dekorlanan porselen yumurtaların 1200° C'de fırınlama işlemi……82
Şekil 83-84. Porselen yumurtalarının sır pişirimi sonrası dekorsuz görünümü……82
Şekil 85-86. Sır üstü altın yaldız dekor uygulaması……83
Şekil 87-88. Sır üstü altın yaldız dekor uygulaması……..83
Şekil 89-90-91. Dekal deniz desenlerinin porselen yumurta üzerinde görüntüsü…….83
Şekil 92-93-94. Dekal çiçek desenlerinin porselen yumurta üzerinde görüntüsü……84
Şekil 95-96-97. Mavi desenlerin dekal dekorlamasının yumurta üzerinde görüntüsü…….84
Şekil 98. Sır altı boyama ile kırlangıç deseni dekor uygulaması……..84
Şekil 99-100. Sır altı boyalarıyla incir deseninin porselen üzerinde dekor uygulama..85
Şekil 101-102-103. Sır altı boyalarıyla küpeli çiçeği desenini dekor uygulama……...85
Şekil 104-105-106. Sır altı boyalarıyla serbest dekor uygulama……...85
Şekil 107-108-109. Sır altı boyalarıyla serbest dekor uygulama……...86
Şekil 110-111-112-113. Sır altı boyalarıyla böğürtlen desenini dekor uygulama……..86
Şekil 114-115-116-117. Sır altı boyalarıyla yaban mersini desenini dekor uygulama..86

Şekil 118-119-120. Sır altı boyalarıyla nar çiçeği desenini dekor uygulama…...…….87
Şekil 121-122-123-124. Sır altı kabartma dekorunun porselen yumurta üzerinde görüntüsü……..…87
Şekil 125-126. Porselen yumurtaların kurdela ile görüntüsü……....88
Şekil 127: Porselen yumurtaların kurdela ile görüntüsü…….…..88

KISALTMALAR

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TMORA: The Museum of Russian Art

GİRİŞ

Porselenin Rusya'daki tarihi 17. yüzyılın sonlarında başlamıştır. I. Peter Avrupa ziyaretleri sırasında, Rusya'da bir porselen fabrikası kurmayı amaçlamıştır. Çin ve Avrupa'dan çeşitli porselen eşyaları ülkesine getiren Petro, İmparatorluk Porselen Fabrikası'nın kurulması ve gelişmesine yoğun çaba harcamıştır. 17. yüzyılda Moskova' da çömlekçilik yaygın zanaat olarak varlığını sürdürmekte ve mavi dekorlu süslemeli üretimler yapılmaktadır. 18. yüzyıldan itibaren uluslararası ticaretlerin genişlemesiyle birlikte lüks porselen sofra takımları, Rusya'ya ithal edilmiştir ve üst düzey makamlarda kullanılmaya başlanmıştır. Çin porselenleri dönemin önemli bir parçasıdır ve Avrupa dahil birçok ülke üretilen porselenin sırlarını öğrenmek için adeta bir yarış içerisindedir. Porselen üretimi, küresel ticaret ağının temel yapısından biri haline gelmiş ve Çin'den Avrupa'ya uzanan köklü bir geçmişe sahip olması nedeniyle tarihte büyük bir öneme sahip olmuştur. Antik eserlerin tarihini oluşturmasında öncülük eden porselen fabrikaları, çeşitli üretim faaliyetlerinde maddi ve kültürel ticaret üretim alanları meydana getirmiştir.

Tezin birinci bölümünde 18. yüzyılın başlarında, Rusya'da ilk porselen fabrikasının kuruluş süreci, ikinci bölümde 19. yüzyılda hızla gelişmeye başlayan porselen fabrikaları ve ortaya çıkan sanatçılar, üçüncü bölümde 20. yüzyılda Sovyetler Dönemi'nde gerçekleştirilen porselen üretimleri ve 18. yüzyıldan, 20. yüzyıla kadar üretim yapmış olan sanatçılar, son bölümde ise Rus porselen üretimindeki stilleri yansıtan uygulama çalışmaları yer almaktadır.

1.BÖLÜM
18. YÜZYIL'DA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

1.BÖLÜM
18. YÜZYIL'DA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

1.18. Yüzyılda Rusya'da Porselen Üretimi

Porselen kelimesinin Rusça Kiril alfabesindeki karşılığı 'фарфор' dur. Türkçe telaffuzu ise 'farfor' şeklinde ifade edilmektedir. Avrupa'daki porselen eşya üretimlerinin ardından, 18. yüzyılın ortalarında Rusya'da bir porselen fabrikası kurulmuştur. Dönemin kültürünü, geleneklerini yansıtan porselen çalışmaların başlangıcını oluşturmuştur.

1.1. I. Elizabeth Dönemi

Rusya'da 18. yüzyılda kadın hükümdarlar önemli bir rol oynamış ve yaklaşık 70 yıl boyunca geniş bir coğrafyada siyasi gücü ellerinde tutmuşlardır. İmparatorluk döneminin dikkat çeken isimlerinden biri, I. Petro'nun kızı İmparatoriçe Elizabeth'tir. 1741 yılında İmparatoriçe Elizabeth tahta geçen Anna Leodovna'yı tahttan indirerek hükümdarlığını ilan etmiş ve yeni kazandığı gücün olanaklarını sonuna kadar kullanmıştır. İmparatoriçe Elizabeth, saray hayatını ihtişam ve gösterişle doldurmuş; ziyafetler, maskeli balolar, av partileri ve danslı etkinlikler düzenleyerek adını "güzel ve ihtişamlı" imparatorluk varisi olarak tarihe yazdırmıştır. Ölümünden sonra yeğeni III. Peter, Elizabeth'in yazlık sarayında 15.000 elbise bulunması, onun lüks ve ihtişama düşkünlüğünü gözler önüne sermektedir. Elizabeth siyasi iktidarında hiçbir zaman sert bir aristokrat olmamıştır. Babasının sanat, bilim ve kültür konusunda ilerlettiği reformları sadece devam ettirmiştir. Romanov hanedanının 300 yıl süren tarihinde, en çok konuşulan hükümdarlardan biri olarak kabul edilmektedir. Yaşamı boyunca hiçbir ölüm cezası vermemiştir ve idam cezasını kaldırmıştır. İmparatoriçe Elizabeth döneminde, Rusya'da sanat ve eğitim alanlarında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Rusya Sanat Akademisi ve Moskova Üniversitesi açılmış, Kış Sarayı başta olmak üzere birçok ünlü İmparatorluk sarayı inşa edilmiştir (The Museum of Russian Art [TMORA], t.y.-a).

Şekil 1: İmparatoriçe Elizabeth Petronova'nın Portresi, Carla van Loo, 1760 (https://tmora.org/wp-content/uploads/2015/10/4189eca08ee8b398f901829c08a9a8d61.jpg)

1.1.1.Gzhel Porselen Üretim Yeri

Rusya'da Gzhel kelimesi, "yakmak" anlamı olan kiril alfabesiyle "жечь" kelimesiyle alakalı olduğu söylenmektedir. Başka bir teoriye göre ise Gzhel Nehri'nin ismini almıştır. Gzhel Kelimesi, Ukrayna ve Batı Rusya'da sıkça kullanılır. 19. yüzyılda bazı belgelerde "Agzhel" adıyla kullanıldığına rastlanmıştır. Moskova'ya 60 km uzaklıkta olan Gzhel bölgesi 27 köy ve daha küçük yerleşim birimlerinden oluşmaktadır. Bölgenin en büyük merkezleri, Kuzyaeyo, Bahteevo, Turygino, Gzhel, Jiroyo, Novo- Haritonovo, Recitsy'dir (Gzhel Kelimesinin Kökeni, t.y).

Şekil 2: Gzhel Üretimleri (https://therussianshop.com/porcelain/gzhel-cobalt-pottery/?srsltid=AfmBOopDOUTEyc3EKOolk1KHFOU6Ms8S9l70BT3RmPOex1GE8t0COsMb)

Rusya tarihinde 18. yüzyıl büyük değişimlerin yaşanmaya başladığı bir dönem olmuştur. Ülkenin sadece siyasi yapısında değil; Rus ulusal Kültürünün oluşmasında da önemli bir başlangıç sağlanmıştır. Soylu sınıfın yaşamına bilim, teknoloji, filozofların katılmasıyla birlikte kültürel yaşam çok yönlü bir şekilde incelenmeye başlanmıştır. Porselen sadece dönemin popüler eşyası olmasıyla değil, estetik ve zarafet açısından da öne çıkmış, ayrıca ülkede ticaret potansiyelini de arttırmıştır. Moskova yakınlarındaki bir bölge olan Gzhel'de geleneksel olarak üretimde kullanılan beyaz kil yatakları, halkın kendi ihtiyaçlarını karşılamaktaydı. 1727 yılında Afanasiy Kirilloviç Grebensçikov'un fabrikasında çeşitli sırla kaplı tütün pipoları, oyuncaklar, tabaklar mayolika tekniğiyle boyanarak porseleni taklit ediyordu. Teknik ve sanatsal açıdan Avrupa fabrikalarından düşük kalitede değildi. Gzhel bölgesinde küçük atölyeler, ev tipi üretim merkezlerinde ulusal geleneksel Rus ustaları çalışmaktaydı (Wolf, 1906: 2-7).

Çarlık dönemin hükümdarlarından porselen tasarımlara olan ilgisi, lüks üretim malzemesi olan porseleni, kendi ülkelerinde üretmek için bir bahane yaratmıştır. Rusya' da kilden üretilen ilk çömlekler kil yataklarının bulunduğu bölgelerde başlamıştır. Moskova eyaletine bağlı Bonnitsky, Bogorodsky, Potrovsky ve Gzhel ilçelerindeki küçük üretim merkezlerinde başlamıştır. Köklü bir geçmişi olan Gzhel bölgesindeki killer, porselen deneyleri için kullanılan ilk araştırma yeridir. Porselen üretimi için bilinen ikinci bir bölge Volyn bölgesi ve üçüncü yer ise Novgorad eyaletinde bulunan Borovichi bölgesidir. Kaolen ve kil yataklarının tespiti için geniş bir araştırma gerçekleştirmek isteyen Rusya; Chernigov, Ryozan, Ekaterinoslav, Kherson, Irkatsk, Privislinsky gibi bölgelerdeki kil örneklerini de incelemiştir (Trotsky, 1924: 33).

1.1.2. Neva (Nevskya) Porselen Fabrikası

Büyük Petro, Çin'den Doğu Hindistan Şirketi aracılığıyla Moskova Eczacılık Departmanı için kullanılan porselen kap sipariş etmiştir. Böylece Rusya kendi porselen çamurunu elde etmek amacıyla Çin porselenlerinin incelenmesine dair araştırmalara başlamıştır (Викторовва, 2006, s. 13-14). I. Petro aynı zamanda Batı endüstrisini yakından inceliyordu. Batı'daki teknolojik gelişmelerden haberdar olmuştur. Ülkesinde

de bir porselen fabrikası kurmayı arzulayan Büyük Petro, bu amaca yönelik olarak Rus işçileri ticaret yapmaları için yurt dışına göndermiş ve Rusya'ya bu konuda uzmanlar getirmeye çalışmıştır. 1717 yılında İmparator Kont Musin-Puşkin'in İtalyan Sieur Carlo Antonio Bonaveri'nin yanında çömlek ve porselen yapımını öğrenmesi için bir anlaşma imzalamıştır. Yabancı uzmanları davet etmeye başlayan Petro Saksonya'da kurulan bir fabrikayı yöneten Delf porselen ustası Peter Eggebrect'i, St. Peterburg'a davet etmiştir. Resmi kaynaklarda 1727 yılında hala porselen fabrikasına dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Büyük Petro porselen fabrikaları kurmaya istekli olan halka bir duyuruda bulunmuştur. Bu ayrıcalık İmparatorluk Sarayı'nın eşya tedarikçisi olan Grebentchikow'a verilmiştir. Kurulan fabrikada ilk zamanlarda boru ve fayans üretilirken, daha sonra seramik çanak ve çömlek yapımına da başlanmıştır. Fabrikada çalışacak işçi bulma zorluğu yaşayan Grebentchikow, üretim devam ederken artık kil yataklarına ait arsalara sahip olması 1742 yılına kadar yasaklanmıştır. Rusya hükümdarlığının Avrupa'nın gerisinde kalmaması için çaba gösteren Büyük Petro 1725 yılında ölmesiyle birlikte, yerine kızı İmparatoriçe Elizabeth hükümdarın porselen fabrikası kurma hayalini gerçekleştirmek üzere çalışmaya devam etmiştir (Wolf, 1906: 8-10).

Şekil 3: Dimitri İvanoviç Vinogradov
(https://dzen.ru/a/XtzIA6123AbAnqZJ)

Fabrika tarihinde önemli bir role sahip olan Dimitri İvanoviç Vinogradov'un katkısı porselen üretiminde ilerleme sağlanmasına yardımcı olmuştur. Christopher Hunger ise, Dresden'de sert porselen mucidi olan Johann Friedrich Böttger ile arkadaşlık

kurmaktadır. Aynı zamanda öğrencisidir (Gollebach & Farmakovsky, 1924: 10). Ancak porselen üretimin sırları özenle saklandığı için Böttger'den bilgi elde edememiştir. Fabrika kurulmadan önce Viyana, Venedik'de kaldıktan sonra tekrar Meisen, İsveç ve Danimarka'ya geçmiş daha sonra 1741 yılında Stockholm'e yerleşmiştir (Wolf, 1906: 8-10). Messien fabrikasında da emaye sanatı yapan Hunger, Viyana, Venedik'de Vezzi fabrikasının kuruluşunda yer almıştır (Wynter, 1972: 222-225).

Baron Çherkasow Neva bölgesindeki kil örneklerini incelemesi için Hunger'dan yardım istemiştir. Hunger, St Petersburg ve Moskova yakınlarındaki killeri inceledikten sonra fabrika kurulması emrinden çekinerek Moskova'ya gitmiştir. Ancak Christopher Hunger davranışlarındaki hoşnutsuzluğu sebebiyle dikkatleri üstüne toplamıştı (Wolf, 1906: 8-10).

1744 yılında İmparatorluğun emriyle porselen fabrikasının kurulması emri verilir. Baron Cherkassow Hunger'i ve Vinogradov'u gerekli bilgileri öğrenmesi adına Grebentchikow'in yanında deney yapması için Gzhel bölgesine gönderir (Gollerbach & Farmakovsky, 1924: 10).

Gerekli hammadde ve malzemeyi temin ettikten sonra St Peterburg'a dönerler.1 Şubat 1744 yılında Stockholm'de diplomatik görevi olan Baron N. A. Korf, St. Petersburg'da bir porselen fabrikası kurulması için Christopher Conrad Hunger ile anlaşma imzalamıştır. Baron Cherkassow imparatorluk yönetiminde Trezziny'nin olan Neva Tuğla fabrikası yakınlarına porselen fabrikasını kurmayı hedefliyordu. Hunger, Trezziny gözetiminde olmasından rahatsızdı. 1745 yılında büyük ve küçük fırınların inşası başlanmıştı ve Hunger'ın sadece deneyler yapması istendi. Hunger değirmenlerin eksikliğinden ve yeterli işçi bulunmamasından Baron Cherkasow'a sorunları bildirir. Hammaddelerin nasıl işlendiğini çözemeyen Hunger'ın bilgisinin yetersiz olduğu ortaya çıkmaya başlamıştır. Böylece fabrikanın bütün işleri Vinogradov'a kalmıştır. Kabine ile temas halinde olan Vinogradov' dan memnun olmayan Hunger onun işten çıkarılması için şikâyette bulunur (Wolf, 1906: 8-10).

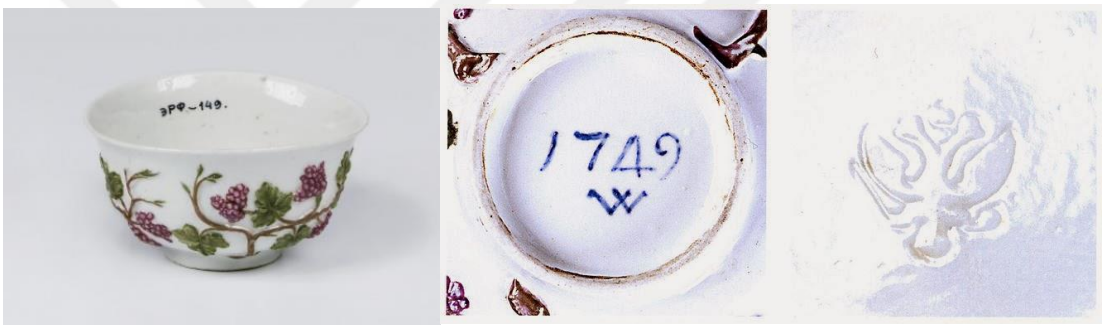
Porselen için izlenilen bu politika, Elizabeth Petronova yönetiminde 1745 yılında imparatorluğa ait bir fabrikanın kurulmasıyla sonuçlanır. 1746 yılında Vinogradov arka planda kalır. Hunger Sakson hükümetinden çalışan kimseyi bulamaz. Vinograv'a ihtiyaç olduğunu anlar ve tekrar göreve alınmasını sağlar.1746 yılında Hunger hala bir sonuca ulaşamamıştır. Hunger, çeşitli deneyler yaparken Gzhel kili, kaymaktaşı ve kuvars birleşiminden birçok deneyler gerçekleştiriyordu. Ardından çok sayıda pişirim yapan Hunger, fırını suçladıktan sonra fırının büyülendiğini öne sürdü ve porselen üretimi konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı artık ispatlamıştır. Porselen konusunda, kimya bilgisi gelişmiş olan Vinogradov'dan yardım almamıştır. 20 Kasım 1746 yılında Vinogradov, Hunger'ı suçlayarak Bakanlar kuruluna bildirmiştir. Kurul Hunger'ın bilgisini ispatlaması için ona zaman vermiştir fakat hiçbir sonuç elde edemeyen Hunger durumu kabul etmek zorunda kalmıştır. 1747 yılında ise Rusya'da çıkarılan hammaddelerden üretilen ilk porselen eşya üretilmiştir (şekil 4) İmparatorluk Porselen Fabrikası ülkede devlete ait tek porselen fabrikası olarak varlığını sürdürmüştür (Викторовва, 2006, s. 13,14).

Şekil 4: İlk başarı elde edilen kâselerden biri, Dimitri İvanoviç Vinogradov, 1747. (https://kulturologia.ru/blogs/160819/43916/)

1747 yılı Vinogradov yılı olarak kabul edilmiştir (Gollebach & Farmakovsky, 1924: 10). Fabrikanın işleyişi için yurtdışından yönetim kadrosuna yeni birileri davet edilmek istendi ve porselen üretiminin geleceğini Vinogradov'a emanet edildi. İlk olarak yapılan hataları inceleyerek başlayan Vinogradov hemen bir sonuca ulaşamamıştır ancak malzemelerin oranlarını bulmak için derin bir araştırma yapmaya başlamıştır. Vinogradov 1748 yılına kadar küçük fırınlarda deneyler yapmıştır. Vinogradov'un porselen üretimine

ilk başladığında endişesi hammadde arayışı olmuştur. Hunger'in seçtiği kil örneklerini tatmin edici bulmadığı için 1749 yılında Gzhel bölgesinde kil örneklerini yerinde incelemek için Moskova'ya gider. Gzhel çevresinde alçak ve bataklık kıyısındaki bölgede 8 farklı çeşit kil örnekleri keşfetmiştir. Kuruduğunda grimsi beyaz, fırınlandığında ise tamamen beyaz rengine dönüşen toprak çeşitlerini denemiştir. Baron Cherkassow ve Vinogradov Rusya'nın farklı bölgelerinden killerin nasıl işlendiğini araştırmıştır. Tüm deneylerin sonucunda Orenburg kili ile istenilen sonuç elde edilmiştir. Rusya'da ilk başlarda porselen için kullanılan fırınlar kömür ile çalışan küçük fırınlar olmuştur. Testlerin hepsi bu fırınlarda gerçekleştirilmiştir fakat büyük ölçekli üretimler yapmak için uygun olmadığından büyük bir fırına ihtiyaç duyulmuştur (Wolf, 1906: 9).

Şekil 5- 6: Asma Dekorlu Kâse, 1749
(https://lermontovgallery.ru/spravochnik-antikvariata/otets-russkogo-farfora-d-i-vinogradov/)

300'den fazla fırın denemesi sonucunda Vinogradov sonunda başarılı sonuçlar elde etmeye başlamıştır. Çoğu çalışma aşamasında asistanı olan Woinow tüm denemelerinde yanında olmuştur. Vinogradov, kil ve silika oranlarında değişimler uyguluyordu. Oranlar genellikle; eşit miktarda kil ve kuvars, az miktarda ise kaymak taşından oluşan formüllerden meydana gelmektedir. Vinogradov gerçekleştirdiği bu deneylerde Sevres ve Saksonya porseleninden ziyade Çin ve Japonya porselen çamuruna daha yakın sonuçlar elde etmiştir. Çamurun yoğurma biçimi önce elle daha sonra ise makine yardımıyla yapılmıştır. Kullanılmadan önce hazırlanan çamur mahzende belli bir süre dinlendirilmiştir. Günümüzde hala bu yöntem kullanılmaya devam etmektedir (Wolf, 1906: 9).

1753 yılına kadar Vinogradov yalnızca Gzhel kilini kullanmıştır. Orenburg kiliyle ise daha çok küçük eşyalar üzerinde denenmiştir. Çin'den ticaret için kervandan dönenler, kil ve kaolin karışımının kullanıldığı bilgisini edinmişlerdir. Fakat benzer hammaddelere sahip olmadıkları için kuvars, kaymaktaşı ve feldspat içeren granit parçalarını porselen çamuru içinde kullanmışlardır (Gollerbach & Farmakovsky, 1924: 10).

Baron Cherssow, Wladykin yeni fırın inşa etmeyi denemiştir. Fakat 1756 yılına kadar kimse üretimin ihtiyaçlarını karşılayabilecek büyük bir fırın inşa etmeyi başaramamıştır. Vinogradov ise 1751 yılından itibaren fırınlardaki zehirli gaz çıkışlarını kontrol altına almak amacıyla havalandırma açıklıklarıyla ilgili çeşitli deneyler gerçekleştirmiştir. Bu yöntemle pişirilen işler yanma havasının temiz olduğu atmosfer ortamına sahiptir. Daha sonra havalandırma açıklıkları tamamen kapatılarak uygulanmıştır. Ancak pişirimde fazla sıcaklık nedeniyle porselen renginin sararmasına yol açan bir hata meydana gelmiştir. 1751 yılından itibaren, havalandırılmalı yöntem tercih edilmiştir. Böylece pişirilen porselenler sararmamıştır. Vinagradov'un ürettiği porselen Çin porselenine benzer özellikler göstermiştir. Ayrıca, Sakson porselenine benzer bir formül için çalışmalara başlanmıştır. Gzhel bölgesinden bulunan killerle, küçük fırınlarda iyi sonuçlar elde edilirken, büyük fırınlarda renklerin sarımsı olduğu fark edilmiştir. Orenburg kili kullanılarak, buz beyazına yakın kalitede bir porselen elde edilmiştir. 1753 yılına kadar küçük nesneler, bardaklar, çaydanlıklar, cezveler üreten Vinogradov, Elizabeth'e özel enfiye kutuları üretmiş ve bu kutuları yurtdışına satışa sunulması için önemli kişilere göndermiştir. 1756 yılında büyük bir fırın inşa edilmiştir, fakat henüz büyük vazolar vb. objelerin üretimine başlanmamıştır (Wolf, 1906: 8-10).

1756 yılında büyük fırının inşa edilmesiyle birlikte büyük masa servis takımları üretimine başlanmıştır. Baron Cherkassow fabrikaya verdiği siparişler için sık sık çizimler göndermiş ve Meissen ya da Çin'den gelen nesneleri de kullanmış, fakat onları tamamıyla kopyalamamıştır. Kışlık Saray'da yer alan çay ve kahve setleri dönemin ortaya

çıkan Hollanda tarzı porselenlerini yansıtmaktadır. Bu tasarımlardan sonra formlar daha canlı hale gelmiş, çizgiler daha belirginleşmiş ve yüzey giderek dolmuştur. İlk başlarda basit şekilde süs eşyaları, çiçekler, çelenkler, bardak kapaklarında ise güller ve meyve ile süslenmiştir. Farklı tekniklerin gelişmesiyle daha karmaşık ve bağımsız tasarımlar ortaya çıkmıştır. Örneğin, sepet şeklinde kabartmalarla süslenmiş çiçekli dekorlar birleştirilmiştir. Üretilen ilk heykeller 1752 yılında ortaya çıkmıştır. 1747 yılında Vinagradov döneminde fabrikada işçi sayısı 47, 1757 yılına gelindiğinde bu sayı 70 erkek işçiye çıkmıştır. Vinagradov 1754 yılında çatal bıçak takımlarının çamur bileşimlerini hazırlamak üzere asistanı Nikita Woi'i görevlendirmiştir. Pişirim için, Chiristian Werner'i, 2 boyama, 2 tornacı, 1 marangoz, 1 modelci, 2 süslemeci, 4 makinist, 1 fırın kontrolünü sağlayan usta ve çalışan 334 işçi bulunmaktaydı. 12 adet küçük fırın küçük üretimler için kullanılmıştır. 1755 yılında heykeltraş Jean Vistarini ve 1757 yılında kalıpçı Carl Moni fabrikada işe alınmıştır. 1753-1755 yılları arasında akademi öğrencileri Tupitzine, Theodor Alexeiew, Leon Terskey'nin öğrencileri fabrikaya dekor yapmaları için çağırılmıştır. Rusya'da bu yeni dalda deneyimli ressam bulmak zor olduğu için fabrikaya genç ve tecrübesiz kişiler alınmıştır. Vinogradov'un porselen üzerine yazması istenen bir belgede, Rusya'da bu alanda sahtekarlık yapabilecek kişilerin faaliyet gösterebileceği bir ortamın engellenmesi amaçlanmak istenmiştir. Ancak günümüze ulaşabilen belgeler fabrikanın üretim sürecine dair bilgileri içermektedir. Bu belgeler içerisinde Vinogradov'un porselen hakkında yazdığı notlar bulunmaktadır (Wolf, 1906).

Şekil 7-8: Fibonacci Dekorlu Tatlı Servis Seti, 1750-58, Sert Macun Porselen, Raymod P. Piper Koleksiyonu.
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/elizabeth-i-1741-1761/porcelain-factory/#jp-carousel-1551)

Enfiye kutuları bu dönemde oldukça fazla üretilmiştir. 1756 yılında Dmitry Vinogradov büyük bir fırın tasarlamıştır. Elizabeth döneminde Majesteleri kendi ilk servis takımını üretmiştir. Servis takımı üzerindeki minik gül çiçekleri merkezden kenara doğru açılan yapısı ile göz kamaştırmıştır. Doğadaki geometriyi yansıtan bu dekor stiline Fibonacci adı verilmiştir (TMORA, t.y.-ö).

Şekil 9: Takı Kutusu, Sır Üstü Dekorlama, 1750, 3,8x9,0x6,7 cm.
(Bagdasarova, s. 27)

Dmitry Vinogradov, küçük takı kutularında oldukça başarılı sonuçlar elde edilmiştir. İmparatoriçe 'ye takı kutuları sunmak amacıyla Baron Cherkosow götürmüştür. 1748 yılında büyük bir fırın inşa edilmiştir. Aziz Alexander bayramında Vinogradov'dan önemli bir hediye yapılması istenmiş, fakat hediyeyi zamanında teslim etmediği için 1752 yılında İmparatorluk Kabinesi tutuklanmasını istemiştir. 1753 yılında fabrikanın hammadde tedariğini yapan Jean Schlatter, porselen fabrikasını devralmak ve üretimin darphaneye kaydırılması teklifinde bulunmuştur. Ancak Vinogradov'un özgürlüğüne kavuşmasıyla Baron Cherkosow onu İmparatorluk Porselen Fabrikası'nın başına tamamen getirmeyi başarmıştır. 1757'de olası bir problem karşısında bütün bildiği teknikleri öğrenmesi için yanında çırak olarak çalıştırdığı Nikita Woi, kimya bilgisiyle sırlama tekniklerini Vinogradov' dan öğrenmeyi başarmıştır (Wolf, 1906: 8-10).

1758 yılında Vinagrodov'un ölmesiyle birlikte fabrikada teknik aksaklıkların çözülmesi gerekmiştir (Wynter, 1972: 222). Fabrikada krizin çözümü porselen hakkında

teknik bilgileri taşıyan tek kişi Nikita Woi' ye kalmıştır. Bir yıl önce ise Baron Cherkasow da vefat etmesiyle ardı ardına gerçekleşen ölümler fabrikayı riskli duruma getirmiştir. İmparatorluk Porselen Fabrikası bir süre ara verdikten sonra 1758 yılında Schletter'in müdahalesi ile işçiler darphaneye taşınmıştır. Aynı yıl içinde senato Meissen fabrikasından kalıp ustası Sakson Jean Gottfried Müller'i fabrikada çalışmaya başlaması için görevlendirmiştir. İmparatoriçe Elizabeth'in de ani ölümüyle birlikte Ocak 1762 'de çalışmakta olan fabrika Michel Lomonosov başkanlığında devam etmiştir. Fakat bir ay sonra Bakanlar Kurulu'na tekrar geri teslim edilmiştir (Gollerbach & Farmakovsky, 1924: 10).

1765 yılına kadar İmparatorluk Porselen Fabrikası yetenekli heykeltraşları bulmakta zorlanmış ve bir yandan Fransız zevkine hitap etmeye çabalarken basitleşen bir izlenim yaratmıştır (Wolf, 1906: 10).

1.2. II. Catherine Dönemi

2 Mayıs 1729 yılında doğan Catherine, Prusya Krallığı'na bağlı Pomeranya Eyaleti'nin Stettin kentinde doğan Prenses Sophia Augusta Frederica Von Anhalt-Zerbst-Dornburg; Holstein- Gottorp'lu Joanna Elizabeth'in kızı ve Christian August, Anhalt-Zerbst Prensi'nin torunudur. Ailesi, Alman Anhalt ailesinin iktidardaki üyelerindendir. Rus kültürünü tamamıyla benimseyen II. Catherine, III. Peter ile evlenerek Catherine Alexseevna adını almış ve böylece Rusya'nın kültürünü geleneklerini ve dilini hızla öğrenmiştir (Wikipedia, t.y.-a).

Elizabeth'in ölmesinin ardından, tahta yeni geçen III. Peter tahtta uzun süre kalamamış ve İmparatorluk muhafızları tarafından desteklenen bir darbe ile tahttan indirilmiş ve yerine eşi Catherine İmparatoriçe ilan edilmiştir. Tarihin güçlü ve başarılı hükümdarlarından biri olarak görülen II. Catherine Rusya İmparatorluğunu güçlendirmek adına birçok reform gerçekleştirmiştir. Yerel yönetimleri güçlendirmiş, her Rus eyaletinde okullar ve hastaneler açmıştır. Suçiçeği aşısını ülkeye getirerek, ilk kendinde uygulatmıştır. Catherine sanata olan ilgisi sayesinde sanat eseri koleksiyoncusu ve Hermitage Müzesi'nin kurucusu olmuştur (TMORA, t.y.-b).

Şekil 10: II. Catherine
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/catherine-ii-1762-1796/)

1763 yılında tahta Catherine'nin geçmesiyle fabrikada ticari faaliyetler gelişmeye başlar. 1765 yılına kadar İmparatorluk porselen fabrikası yetenekli heykeltraşları bulmakta zorlanmıştır ve bir yandan Fransız zevkine hitap etmeye çabalarken basitleşen bir izlenim yaratmıştır. 1768 yılında Catherine fabrikanın ihtiyaçlarını takip etmiş, Avrupa'nın önemli fabrikalarında çalışan sanatçılar davet edilmiştir. Sevr Porselen Fabrikasından, İmparatorluk Porselen Fabrikasına davet edilen sanatçıların ürettiği Rusya halklarını konu alan figüratif porselen heykeller Catherine tarafından oldukça beğenilmiştir (Wynter, 1972: 222).

Şekil 11: İmparatorluk Porselen Fabrikası'nın 1902 yılındaki görünümü.
(Wolf, 1906: 1)

1.2.1.İmparatorluk Porselen Fabrikası

Catherine kendi imparatorluğu döneminde, göz alıcı bezemeler ile süslenmiş motiflerin saraylarda dikkat çekici şekilde yer aldığı bir sanat dönemine imza atmıştır. Porselen eşyalar, özellikle yemek takımları sarayın önemli bir parçası olmuştur. II. Catherine tahta geçtikten sonra, Neva Porselen Fabrikasının adını değiştirerek "İmparatorluk Porselen Fabrikası" olarak yeniden isimlendirmiştir. İmparatorluk Porselen Fabrikası'nda Arabesk, Dolap, Yat servis set takımları üretilmiştir. (TMORA, t.y.-c).

Şekil 12: Fincan ve tabağı, 1765
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/catherine-ii-1762-1796/porcelain-of-catherine-ii/#jp-carousel-1567)

İmparatorluk Porselen Fabrikası, kraliyet sarayları için üretimler yapmasıyla tanınmaktadır. 18. yüzyıldan 20. yüzyıla kadar otokrasinin saray hükümdarlarından Sovyet Devrime kadar olan zamandaki düşüsün bir simgesi olarak geniş bir tarihten söz edilmektedir. Ağır koşullar altında çalışan işçiler, kimyagerler, tornacılar, ressamlar porselen sanatının incelikli güzel örneklerini tarihe yansıtmışlardır. Büyük Ekim devriminden sonra kapalı düşüncelere dayalı sanat anlayışı tamamen değiştirilmiştir. Onun yerine Devlet Porselen Fabrikası gelmiştir. Tüm üretimler ve tasarımlar, geleneksel Rus kültürünü koruyarak ve modern dünyaya uyum sağlayarak geliştirilmiştir (Lomonosova,1938, s.7).

Şekil 13: Orlov Servisi, Porselen Tatlı Tabağı, 9 inç. (22,9 cm.) çap, II. Catherine Dönemi, 1763-1770 (https://www.invaluable.com/auction-lot/a-porcelain-dessert-plate-from-the-orlov-service-12-c-73e256900c)

Vinogradov'dan sonra Woi, İmparatorluk Porselen Fabrikası'nı yönetmek için gerekli bilgiye sahip değildi ve ardından Vinogradov'un arkadaşı bu görevi üstlense de Lomonosow dönemi gerçekleşememiştir. Kabine müdürü A.W. Olsoufiew denetleme görevini üstlenmek için isteksizdi. II. Catherine porselen fabrikasının geleceği konusunda endişelenmeye başlamıştı. 2 Temmuz 1763 yılında İmparatorluk Porselen Fabrikasını ziyaret etmiş ve yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmiştir. Üretim organizasyonun ve tüm personelin yenilenmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Fabrikayı denetlemek üzere at muhafız teğmeni Alexander Chepotiew fabrikanın sorumluluğu üstlenmek üzere atanmıştır. Yeni müdür personeli üç ana kategoriye ayırmıştır: kimyagerler, sanatçılar ve işçiler ve ayrıca bir tane de usta başı atanacaktır. Öğrenciler ve işçiler yurtdışından özel şartlar ile davet edilecektir. Çalışanların çocuklarının da fabrikada çalışabilmesi için bir okul kurulması teklif edilecekti. 16 Mart 1765 yılında İmparatoriçe bu projeyi onaylamıştır. Fabrika aynı zamanda sanatçıları teşvik etmek için yıl içerisinde ödüller de verecektir. Viyana'dan Joseph Regensbourg, Meissen fabrikasından Karlowsky, St Petersburg Güzel sanatlar akademisinden üç Rus heykeltraş fabrikada çalışmaya başlamıştır. Catherine, yüksek kaliteli ürünler üreten Gardner Porselen Fabrikası'ndan sipariş almak üzere görevlendirmiştir. 1766 yılında İngiliz tüccar Francis Gardner tarafından kurulan bu fabrika, Rusya'daki ilk özel porselen

fabrikalarından biri olarak faaliyete geçmiştir. İmparatorluk Porselen Fabrikası gibi Gardner Porselen Fabrikası da Dmitry Vinograv'un porselen tarihini kullanmıştır (Wolf, 1906: 8-10).

Şekil 14: Arabesk Hizmeti, (1762-1796) İki Porselen Tabak, İmparatorluk Porselen Fabrikası, 24,5 cm. çap Koleksiyon Alexandre Djanchieff, St Petersburg. (https://www.christies.com/lot/lot-two-porcelain-plates-from-the-arabesque-service-6078152/)

Tchepotiew fabrikayı 1772 yılına kadar yönetmiştir. Ölümünden sonra, Başsavcı Prens Wiazemsky, 1773'te şirketin başına getirilmiştir. Ekonomik işler, muhasebe ve çalışanların sorumlulukları belirlenmiş, fabrika ve binalar genişletilmiştir. Ürünlerin üretimi ve satışı, özellikle yetkin yabancı ustabaşıların kabulü nedeniyle artmıştır. 1783 yılında yönetim Kaptan Golokhwastow'a geçmiştir (Gollerbach & Farmakovsky, 1924: 11).

İmparatorluk Porselen Fabrikası'nda üretilen en büyük servis takımı Kabine Servis Seti'dir ve tamamı 900 parçadan fazladır. Bu servis takımını üretmesi için Kont Alexander Andreevich görevlendirilmiştir. Servis takımının dekorlarını yapan Giovanni Batttista Piranesi ve Giuseppe Vasi, İtalya'dan kent görüntülerini resmetmiştir (Şekil 15).

Şekil 15: Kabine Servis Hizmeti, 1793

(https://antiqforum.com/russian_imperial_porcelain_plates_cabinet.html)

İmparatorluk Porselen Fabrikası'na tahsis edilen meblağlar, satış gelirlerden elde edilen gelirle karşılanmış ve harcamalar, Bakanlar kurulu aracılığıyla kontrol edilmiştir. 1779'da Wiazemsky, bu meblağın ödemesini Maden Koleji'nden almış ve böylece fabrikayı Devlet Kabinesi'nin bağımlılığından kurtarmıştır. Devletin maliyesini yönetirken, fabrikanın genişletilmesi için birkaç kez olağanüstü meblağlar tahsis edilmiştir. Fabrikaya alınan yabancı çalışanlar arasında, öncelikle şanslı sayılabilecek heykeltıraş J. S. Rachette öne çıkmaktadır; 1779'da işe alınmıştır ve uzun yıllar boyunca İmparatorluk Porselen Fabrikası'na önemli hizmetlerde bulunmuştur. Ressamlar tamamen Rus kökenlidir ve 1783'ten sonra minyatürcü Zakharow, Wassiliew, Komarow, Iwanow, Sobratchew bu dönemin başlıca ressamları arasında yer almıştır. 1792'de Prens Yusupow, Prens Wiazemsky'nin yerini almıştır (Gollerbach & Farmakovsky, 1924: 11).

Şekil 16: Vazo, 1795, İmparatorluk Porselen Fabrikası

(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/catherine-ii-1762-1796/porcelain-of-catherine-ii/#jp-carousel-1569)

1.2.2.Gardner Fabrikası

Gardner Porselen fabrikası 1754 yılında 200 yıldan fazla eşya üretimini Rusya ve Avrupa sarayları için yapmıştır. Gardner Fabrikası açılmadan önce porselen üretimini gerçekleştirmek için Rusya'nın çeşitli bölgelerinde kil arayışlarında bulunmuştur. Malorossiya'daki Çernigov bölgesinde buldukları Gluhovskaya kiliyle üretimler yapmaya başlamıştır. Gardner'in oğlu Franz Guttenberg Cenevre Üniversitesi'nde Profesör olduktan sonra St. Petersburg'a davet edilip İmparatorluk Porselen Fabrikasında görev almıştır. Franz Gardner'in fabrikası ise Moskova'nın küçük bir köyü olan Verbilki'de yer almaktadır. Porselen heykelciklerin iç mekanları süsleyen zariflikleriyle ünlü olmuştur. Franz Gardner, fabrikadaki Rus çalışanları ve ustaları eğitmesi için Alman porselen resimleyicisi Kester'ı çağırmıştır. Kestner ve Gardner II. Katherine'e kazandıkları Rus – Türk savaşı ile ilgili bir yemek takımı üretmesiyle birlikte İmparatoriçeyi etkilemeyi başarmışlardır. Ardından 1777 yılında St. George Nişanı, St. Andrew Nişanı ve Alexander Nevsky Nişanı'na atfedilen üç farklı servis takımlarını ürettikten sonra St. Vladimir Nişanı servisini de üretmişlerdir. Uzun yıllar boyunca nesilden nesile aktarılan çeşitli servis takımları üreten fabrika dönemin romanlarında kendisinden bahsetmesini sağlamıştır. Gardner Fabrikasının ilk yıllarında fabrika kadrosu tamamen yurt dışı çalışanlarından, ünlü Saksonya'nın Meisen Porselen fabrikasından çağırılan çalışan ustalardan oluşmaktadır. Johann Miller, St. Petersburg'daki İmparatorluk Porselen Fabrikasında Dimitry Vinogradov'un çalışanlarından biridir. Gardner Fabrikası hem saraylar için özel seri porselenler hem de geniş kitleler için seri üretimlere başlamıştır. 1771 yılında 70 işçi ile başlanan üretim 12 yıl içinde birkaç katına çıkmıştır.Franz Gardner'in ölümünden sonra porselen fabrikası oğlu Franz Franzovich ve eşi Sarra Alexandrovna tarafından üretime devam ettirilmeye çalışılsa da eşi fabrikayı yönetmekte başarılı olamamıştır ve tekrar, oğulları Peter Franzovich ve Alexander Franzovich yönetime geçmiştir. Rusya'da lider rolü olan özel fabrikalardan en önemlisi olarak yerini korumayı başarabilmiştir. Gardner Fabrikası, 1785 yılında ürettiği ürünlerin kaliteli olmasıyla birlikte Moskova valisi, Fabrika için Moskova armasını kullanmasını istemiştir. 1855 yılında ise Rusya Devlet armasını da kullanmaya başlamıştır. Fabrikayı

1892 yılında Matvey Kuznetsov satın almıştır ve fabrikayı aynı isim ve marka ile kullanma şartı öne sürer. Sovyetler dönemi zamanında kaliteli ürünleriyle tanınmaya devam eden fabrika, 1937'de Paris'teki, 1958'de ise Brüksel'deki fuarlarda altın madalya kazanmıştır. 1990 yılında Verbilki Porselen olarak adını değiştirmiştir. Çeşitli sergilere katılan porselen işleri, günümüzde de ödüller almaktadır (Gardner Porcelain Factory, t.y).

Şekil 17: St. Vladimir Seti, 1783-1785, Gardner Porselen Fabrikası (https://rusmuseumvrm.ru/data/collections/arts_and_crafts/serviz_ordena_svyatogo_vladimira_1783_1785_farforoviy_zavod_gardnera/index.php)

F. Gardner fabrikası 18.-19. yüzyılları arasında İmparatorluk Porselen fabrikasıyla rekabet eder ve diğer özel fabrikalara öncü bir tarz oluşturarak ürünleri taklit edilen bir fabrika olmuştur. Fabrika üretiminde porselen, fayans, opak sır, bisküvi ürünler sıklıkla üretilmiştir. İçeriğinde çay ve yemek takımları, tek parça mutfak eşyaları, dekoratif eşyalar, tepsiler, vazolar, çeşitli temalı figüratif heykeller vardır. Gardner fabrikası birçok teknik boyama ve şekillendirmede hızla kendini geliştirmiş, heykellerde ince detaylar, sır altı, sır üstü boyama teknikleri, kabartma, baskı tekniklerinde uzmanlaşmaya giden bir yolda ilerlemiştir. Porselenler üzerine işlenen şehir manzaraları, çiçek çelenkleri, buketler, mimari manzaralar, 1882 yılında gerçekleşen Vatanseverlik savaşındaki askerlerin portreleri, askeri araziler, askeri semboller, kitap konuları tasarımlar için ilham kaynağı olmuştur. 1856 yılında İmparatorluk Majestelerinin Tedarikçisi unvanını almıştır. Gardner fabrikası 1890 yılına kadar fabrikanın kurucusunun torunlarına aittir. 1892

yılında Matvey Kuznetzov fabrikayı tümüyle son sahibi olan Elizabeth Gardner'den satın almıştır. 1917 yılındaki devrimden sonra Fabrikanın ismi Dmitrov Devlet Porselen Fabrikası olarak değiştirilmiştir. Günümüzde ise ismi Verbilki Garner Porselen Fabrikası olarak anılmaktadır (Gardner porcelain factory, t.y).

Şekil 18: Aziz George Nişanı, 1777-1778, Gardner Porselen Fabrikası
(https://hermitagefineart.com/it/lots/2020-july-russian-art/198/)

Aziz Andrew Nişanı, İmparatorluk Ailesine, büyükelçilere, devlet hizmetkarlarına verilen onur madalyasıdır. Mavi kurdele süslemeli bu nişan, Rus Kraliyet Ailesi tarafından taşınmış aynı zamanda inanç ve sadakati temsil etmiştir. Aziz Andrew Nişanından sonra önemli olan "Onur Nişanı", askeri başarıları onurlandırmak amacıyla verilen Muzaffer Aziz Nişanıdır. St. George servis takımı da hizmet ve cesareti simgeleyerek tasarlanmıştır. 1725 yılında Aziz Alexander Nişanı seçkin siviller ve savaş kahramanlarına verilmiştir. Bu nişan, emek ve anavatana bağlılığı temsil etmiştir. St. Vladimir Nişanı da kamu hizmetinde görev almış üstün başarılı kişilere verilmiştir. Sembollerinin anlamı onur ve şanı ifade etmektedir (TMORA,t.y.-o).

Şekil 19: St Andrew Nişanı hizmeti, 1780, çap 24,6 cm, 9 3/4 inç.
https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2015/russian-works-art-faberge-icons-l15113/lot.279.html

Moskova Silah Müzesi'nde bulunan pek çok vazo, teknik boyamaları ile Saksonya porselenlerine benzemektedir. Rusya'da porselen üzerine yapılan resimler Vinogradov döneminde henüz gelişme aşamasındadır. Vinogradov, fabrika için kullanılan renkleri kendisi hazırlamıştır. Bu nedenle, dönemin enfiye kutularındaki benzersiz renklerin zenginliği ve tasarımların orijinalliği Saksonya porselenleri kadar benzersizdir. Resimler genellikte önce tek renk veya mor, yeşil, altın renginde dekor uygulanmıştır. Kışlık Saray'daki fincanlar, kutular, figürlerin birçoğu altın süslemeler hakimdir. Diğer nesneler ise siyah tonlarında manzara veya çiçek buketleriyle resmedilmiştir. İkinci dönemden sonra tasarımlarda renkli dekor uygulamaları yer alır ve beyaz, altın arka planlı çiçekler ile bezenmiştir. Fransız sanatının yansımaları olan romantik aşk ve aile sahneleri İmparatorluk armaları ile arşivlerde yerini almıştır. İmparatorluk fabrikası genellikle Rus tarzı ve temaları porselen üretimini piyasaya tanıtmış olsa da Rusya'da kurulan birçok özel fabrikalar da varlığını sürdürmüştür. Bunlardan en önemli olan 1756 yılında İngiliz Francis Gardner'in Rusya'ya yerleşmesiyle kurulmuştur. 1891 yılında Dev Kuznetsov Porselen fabrikasıyla birleşip üretime devam etmiştir. Fabrika için killer Gzhel bölgesinden yerel killer toplanmıştır. Daha sonra İmparatorluk porselen fabrikasında çalışmaya başlayan Gattenberg, Alman bir yönetici ve ressam Kestner ile çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Yurtdışından birçok yabancı sanatçıyla çalışan porselen fabrikaları zaman içerisinde Rus sanatçılara işi öğretmesiyle birlikte fabrikalara katılımları azalmaya başlamıştır. 18. yüzyılın sonlarına doğru duygusal pastoral karaktere sahip figürler üretmişlerdir. 1779 yılında akademisyen G. Müller kalitesini kontrol etmek amacıyla

Gardner fabrikasını ziyaret etmiştir. Tasarımların mimari ve klasik sahneler ile süslendiği dikkat çekmiştir. Ayrıca porselenlerin Sakson porseleninden biraz daha az beyaz olduğu tespit edilmiş ve düzeltilmek üzere çalışmalara başlanmıştır. Bu eksikliğin giderilmesi için çalışmalara başlanmıştır. Gardner Porselen Fabrikası, İmparatorluk fabrikasıyla rekabet ederken, özel servis takımları için yönetimden de sipariş almıştır. Fabrika, Rus şövalyeliğine ait armalarla süslenmiş dört ayrı yemek servis takımı tasarlayarak önemli bir başarı elde etmiştir. Gardner fabrikası 19. yüzyılın başlarından itibaren taklit tasarımlardan tamamen kurtulmuş ve kendi üretimi olan özellikle Rus yaşamını konu alan köylü figürleri ve kırsal yaşam işçilerini konu alarak Avrupa'daki porselen fabrikalarından ayrılmıştır. Bütün heykeltraşlar ve ressamlar yeni oluşturulan temaları ve dekoratif renklerde özgün bakış açısını bağımsız şekilde Rus tarihini inceleyerek porselenler üzerine titizlik ile aktarmışlardır (Wolf, 1906).

Gardner Porselen Fabrikası 19. yüzyılın ikinci yarısını Avrupa çapında görsel sanatlardaki genel yaşanan düşüşe rağmen bireysel üretimde kendi standardını koruyabilmiştir. 1880 yılındaki orta Asya ihracatı ve Türkiye için üretilen çay hizmetleri bile ince ayrıntılı işlenmiştir. Fakat üretilen figürlerdeki renklendirilmeler ilerdeki yıllara göre henüz kabaca boyanmıştır. Fabrikanın ilk başlarda marka işareti olan Latin harfle G harfi kullanılmıştır. Daha sonra tam adı Kiril ve Latin harflerle yeşil ve kırmızıya boyanarak Aziz Goerge ve ejderha işaretiyle yazılmıştır. Son yıllarda çift başlı kartal arması eklenerek Gardner ve Kuznetsov'un ortak sembolü oluşturulmuştur. 1744 yılında St. Petersburg'da ilk üretime başlayan İmparatorluk Porselen Fabrikası 1710 yılında Avrupa'dan sonra sert porselen yapan önde gelenlerden biridir. 1782 yılında İskoçya'dan Charles Cameron'u oğlu Paul için bir saray tasarlanmasını istemiştir. Yeni saray için dekoratif vazolar, tabaklar, mobilyalar için Batı Avrupa üreticilerden sipariş verilirken Gardner fabrikasından bir Moskova servis takımı siparişi verilmiştir. Sarayın mimari yapısına uygun renklerle boyalı yeşil turkuaz tonları göze çarpmaktadır. Pavel ve Maria monogram içinde çiçek çelenkleriyle mor, pembe kurdeleler ile neoklasik bir stilde süslenmiştir. 1782- 1785 yıllarında Moskova Belediye başkanı ve devletin yabancı diplomatları için büyük servis takımları üretilmiştir. İlk raporlamalara göre; Alman Fabrikaların modelleri kopyalanmıştır. Örneğin; 1790 yıllarından üretilen domuz avı

heykelciği orijinal esere oldukça fazla benzemektedir. 1780 yıllarında modaya uygun tasarımlar ve antik çağlara dayanan geleneksel figürlü kaplar üretilmiştir. 1774 yılında Rus-Türk savaşının ardından Türk erkek ve kadın başkanların kupaları üretilmiştir. 1780 ve 1830 yıllarında ise İngiliz içki kapı modeli olan Toby sürahileri tasarlanmıştır. Kapların üst kısmı yarı açmış tomurcuk, sincap, su damlası, halkalı çelenk çiçekli, defne süslemeler, dantel süslemelerden oluşmaktadır (Notebook, 1993).

1812 yılında Napolyon'a karşı kazanılan zafer ile insanların sanat anlayışında yeni bir fikre yol açmaya başlamıştır. Ulusal sanat bilinci bu zamanlarda oluşmuştur. Bu dönemde gelişen eğilimler, tüm sanat dallarına yayılmış ve özellikle porselen sanatında etkisini göstermiştir. 1817- 1818 yılları arasında Gardner Porselen Fabrikası, figüratif heykel tasarımlarının üretiminde dikkat çekici bir ilerleme kaydetmiştir. Zanaatkarlar, seyyar satıcılar, sütçü kızlar, hizmetçiler ve köyle halkların günlük yaşamlarını yansıtan heykelcikler fabrikanın en çok öne çıkan ürünleri arasında yer almıştır. Bu porselen heykelciklerin en önemli özelliği, ince detaylar ve boyamalardaki doğal dokunuşlardır. Detay sır üstü dekorlarında sıklıkla yaldız süslemeler kullanılmış ve askeri üniformaları ise yeşil mavi tonlarında boyanmıştır. Yüksek Neoklasik sanat akımının etkisi, heykel figürlerinde uzun, orantılı bir biçim ve estetik anlayış ortaya koymuştur. Gardner Porselen Fabrikası'nın figüratif heykelleri Gzhel porselen üretim merkezleri tarafından kopyalanmış ve ulusal ve kültürel konular diğer porselen fabrikaların üretimlerine de yansımıştır (Trotsky, 1924: 55).

Stepan Pimenov su taşıyan kadın figürünü İmparatorluk Porselen Fabrikası'nda ilk kez modellemiştir. Daha sonrasında aynı figür Gardner Porselen Fabrikası'nda üretilmiş, ancak baş ve ellerin duruşu değiştirilerek modellenmiştir. 1829 yıllarında, Gardner Fabrikası, Bolşoy Tiyatrosunu anlatan büyük bir amfora şeklinde vazo üretmiştir. Vazoların gövde kısmına yaldızlı minyatür resimleme yapılarak etrafı altın çerçeveler ile sır üstü bezenmiştir. Dönemi simgeleyen palamut, yapraklar, rozetler, silahlar kullanılmıştır. Kobalt renkli arka planlar dönemi yansıtan bir diğer karakteristik unsurdur. Bu derin mavi ton rengi, genellikle sır altı dekoru olarak porselene uygulanır ve aynı ton yoğunluğunu yakalamak, büyük bir ustalık gerektirmektedir. Gardner Porselen

Fabrikası'nda ustalar alanlarında uzmanlaşmıştır. Porselenler üzerinde farklı dekor ve teknikleri birlikte kullanmayı denemişlerdir. Sır üstü boyamalar, sır altı dekorlar, transfer baskı teknikleri, renkli astarlar, kabartmalı motiflerle özgün kompozisyonlar elde etmişlerdir. Yaldız dekorlar ile taçlandırdıkları üretimler 19. yüzyılı temsil etmiştir. Çağdaş sanatçıların, Vatanseverlik savaşında zafer kazanan askerlerin, kitap ve masallardan çocuk portrelerinden esinlenerek tasarımlarını geliştirmiştirler. Rusya'dan şehir manzaralı konulu mimari yerleri tabaklar ve hediyelik dekoratif eşyalar üzerine resmederler. Eski ressamların veya ustaların eserlerini porselenler üzerine yeniden kopyalamasını yaparlar. Prens Yusupow bir uzman ve aynı zamanda iyi bir yöneticidir; aynı zamanda porselene o kadar ilgi duyuyordu ki, fabrikanın yönetiminden vazgeçtikten sonra, 1814'te Moskova hükümetinin Arkhangelskoe' deki mülkünde kendi özel fabrikasını kurmuştur. Prens Wiazemsky tarafından düzenlenen bu organizasyon başarılı ilerlemiştir. 1787 yılında fabrika malzemelerin hazırlandığı mekanik aletler atölyesi, fırınlar bölümü, dekor atölyesi, renklerin hazırlanması için deney odalarından oluşuyordu. Dönemin sonlarına doğru fabrikada üretimler artmıştır. Fakat finansal durumlar tatmin edici değildi. 1766 yılı itibariyle İmparatorluk Porselen fabrikası, tek başına faaliyet göstermiştir. Ancak 1768 yılında Gardner Porselen Fabrikası'nın da üretime başlamasıyla sektörde rekabet oluşmuştur. Fabrikanın henüz Avrupa porseleni kadar satış piyasası yoktur. Yıllar geçtikçe satılmayan ürünlerde giderek artış yaşanmıştır. Bu süreçte Dominic Rachette gibi başarılı sanatçılar sayesinde fabrikada yeni stil ve teknikler denenmiştir. Hammaddeler üzerinde değişiklikler yapılarak kaymaktaşı yerine olenetz feldspatı kullanılmaya başlanmıştır. 1757 yılında fabrika için çalışarak öğrenci yetiştirmesi amacıyla Güzel Sanatlar Akademisi kurulmuştur. Çin porselenlerini ve Avrupa porselenlerini taklit etmeyi sürdürmüşler ve kendine ait bir stil henüz oluşturamamışlardır. II. Catherine döneminde Batı sanatı Rusya üzerinde etkisini korumuştur. Yunan, Roma, Etrüsk antik eserlerini incelemişlerdir. Klasik eğilimlerin etkisinin ifade edilişi İmparatorluk tarzı Avrupa'da olduğu gibi Rusya'da da gözlemlenmiştir. Fakat II. Catherine her şeyde Rus kültürünü ortaya çıkarmak istediğinden Rus kültürünün araştırılması için fabrikaları teşvik etmiştir. Rusya'da yaşayan halklarının tanımının araştırılması için tarihçilerden kitaplar oluşturulması istenmiştir. Böylece fabrikada, dönemin önemli olayları ve Rusya'nın kültürel unsurları,

Rus Mitolojisini sanat eserlerine konu edilmiştir. Arnoult 1764 yılında porselenden çiçek motifleri, şamdanlar, heykelcikler, tatlılar için çatal bıçak takımlarının sapları ve dekorlu vazolar üretmiştir. 1784 yılında Yunan sanatından esinlenerek büyük servis takımları üretilmiştir. Bu dönemin en dikkat çeken tasarımlarından biri, Rachette'nin tasarladığı *Arabesk Servis Takımı*'dır. Bu takım, adalet, hayırseverlik, askeri ve deniz gücünü, Toros Dağları'nı, Gürcistan yönetimini ve yüce gönüllülüğü temsil eden motiflerle süslenmiştir. *Arabesk Servis Takımı*, bugün Rusya Kışlık Sarayı'nda korunmaktadır (Museum Colection, t.y.-a).

18 Şubat 1793 yılında İmparatoriçe Kont Besborodko'ya *Kabine Servis Takımı'* nı verir. Herculaneum'un freski, aşk tanrıları, aldobrandini, Cupid ve Psyche aşkın evcilleştirme gücünü, Venüs, Merkür, Clodion'dan sonra bulutlarda aşk; iki figürü ifade eder. Bu hizmetin tamamlanması oldukça uzun sürmüştür ve I. Paul zamanında fabrikada devam edilmiştir. İtalya manzaraları, kır çiçekleri ve madalyonlar ile dekore edilmiştir. Servis Takımı, madalyonlar, zafer sembolü olan taç, ticaret filosunun sembolü olan iki çapalı iki başlı kartal sembollerinden oluşmuştur. Gemi için üretilen servis takımının stili ile Sakson Rokoko sanat akımına yakın bir üretimdir (Wolf, 1906).

Gardner Fabrikası, askeri konuları içeren tasarımları her zaman üretmiştir. Rus ordusu ile ilgili üniformalı askerlerin resimlerini vazolar ve tabaklar üzerinde konu edinmiştir. 19. yüzyıl başlarında Kazak askerlerinin çizimlerini Fransız sanatçılar yapmıştır. Aynı zamanda Rus halkının köy yaşantısını ve kültürünü yansıtan eserler ile mitolojik konular, Neoklasik dönemin öne çıkan temaları olmuştur. Neoklasisizm, tarihin yeniden incelenmesine ve Rus tarihinin derinliklerine bir yolculuk başlatmıştır. Biçimler ve konular romantik ve gotik bir tarza evrilmeye başlamıştır. Bu tarz nesnelerin üzerine uygulanan gotik dekorasyonlar görülmüştür. 19. yüzyılın ortalarında ikinci kez rokoko tarzı, porselen dekorlara uygulanmış; kıvrımlı motifler ve karmaşık hacimli dekorlar, eski tarzın şıklık ve zarafetini tekrar canlandırmak için ortaya çıkmıştır. Fakat dekorlamalarda eskinin hissettirdiği o naifliği yansıtmayı başaramamıştır. Daha sonra Çin'den esinlenilen oryantal dekorasyonlar geliştirilmiş ve yüksek kaliteli bir görünüme ulaşılmıştır. Gardner Fabrikası, 19. yüzyılda hala İmparatorluk için üretim yapmaya devam etmiştir. Fakat

porselenin yüksek maliyetleri sebebiyle artık kar elde edemeyen fabrika 1892 yılında Matvei Kuznetsov'a satılmıştır. Sovyetler döneminde tüm fabrikalar kamusal bir hizmete ve Gardner Porselen Fabrikası'nın ismi Dmitrov Porselen Fabrikası olarak ismi değiştirilmiştir. Dmitrov Porselen Fabrikası Paris sanat sempozyumlarından altın madalya ödülü kazanırken, Brüksel Expo'da ise gümüş madalya alarak seri üretimde büyük başarılar elde etmiştir. Sovyetler birliğinin çökmesiyle birlikte fabrika eski ismi olan Gardner'e tekrar kavuşmuştur (Museum Colection, t.y.-a).

1.3. I. Paul Dönemi

II. Catherine ve III. Peter'ın tek oğlu, Rus Pavlus, ailesinden sonra 42 yaşında Moskova Kremlin'de taç giyme töreninde tahtın tek erkek varise devredilmesi kararı verilmiştir. Böylece Rusya'daki kadın yöneticilerin devri son bulmuştur. Catherine hayatı boyunca I. Paul'u devlet idare işlerinden uzak tutmuştur. Annesinin hediyesi olan Gatchina kalesinde yaşamaktadır. Württemberg prensesi, Maria Fedorovna ile evlenmiştir. Tahta geçtikten sonra Rus soylularına verilen ayrıcalıkları engellemiş, fiziksel cezayı tekrar geri getirmiş ve yurtdışına seyahat etmeyi yasaklamıştır (TMORA, Paul I, t.y.-d).

Şekil 20: I.Paul
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/paul-i-1796-1801/)

Paul, 10 yaşındayken İmparatorluk Porselen Fabrikası'nı ziyaret etmiştir. O zamandan bu yana oluşan hayranlıktan dolayı porselen üretimini takdir etmiştir. 1798 Noel'inde Prens Yusoupoff, Pavlus'a 800 parçalık bir servis takımı takdim etmiştir. Eski İtalyan kasabalarının manzaraları ile resmedilen bir porselen yemek servis takımıdır. Pavlus beş kızını da Avrupa'dan prensler ile evlendirerek kızları için porselen üretimi çeyizlikler üretilmesini istemiştir. I. Paul St. Petersburg' ta yeni inşa ettirdiği kalesinde sadece 40 gün yaşadıktan sonra öldürülmüştür (TMORA, t.y.-e).

Kısa süren hükümdarlığında, porselenler üzerinde pek fazla değişim yapmamış. Mevcut devam eden sistemi yürütmüştür. Glukhov kili, Olenets feldspat ve kuvars hammaddeleri kullanılmış fakat bünyedeki alüminyum oranı biraz arttırılmıştır. Fabrikada boyaların da üretilmeye başlamasıyla dekor kalitelerinde olumlu sonuçlar gözlemlenmiştir (Shipova, Shiykova, Stepanova, 2023, s. 78).

Şekil 21: İmparatorluk çorba kasesi,1796-1801, I. Paul Dönemi, İmparatorluk Porselen Fabrikası, Uzunluk: 13, 75, yükseklik: 27 cm (https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/paul-i-1796-1801/porcelain-of-paul-i/#jp-carousel-1596)

1.4. 18. Yüzyıldaki Önemli Sanatçılar

18. yüzyılda porselen üretimlerine katkıda bulunan Dimitry İvonovich Vinogradov ve Jean Dominique Rachette kısaca hayatı ve porselen çalışmalara olan katkılarını kısaca anlatılmaktadır.

1.4.1. Dmitry İvanovich Vinogradov

1720 yılında Soudal' da doğan bir rahibin oğludur. İlk eğitimine Moskova'da manastırda başladıktan sonra 1735 yılında St. Petersburg Akademisinde devam etmiştir. 1736 yılında metalurji alanında çalışan arkadaşı Lomonossow ile Almanya'ya eğitimini tamamlaması için burs ile gönderilir. Orada maden işletmesinde başarılı bir konuma gelir (Wolf, 1906: 8-10).

Batı bilimiyle ilgilenmiştir özellikle porselen kütlesinin bileşimlerini araştırmıştır. Pişirme rejimlerini ayarlayarak Rusya'da bir porselen fırını inşa etmiştir. Vinogradov el yazısıyla yazdığı "Porselen İşletmesi İçin Doğru Talimat" başlıklı kitabını 1752 yılında Rusya İmparatorluk porselen Fabrikasına teslim etmiştir. İlk kez modern seramik kimyasına uygun bir porselen tanımı ortaya koymuştur. Avrupa'da ilk porselen teknoloji uzmanı olarak adlandırılmıştır (Lomonosova,1938: 8).

Dimitri Vinogradov fabrika tarihinde önemli bir role sahip olmuştur. Saksonya'daki eğitimlerini tamamlayan Vinogradov porselen çamurunun formülü çözmeyi başarır (Wynter, 1972: 222-225).

Şekil 22: Vazo, 1748, Rusya.
http://museums.artyx.ru/books/item/f00/s00/z0000022/st019.shtml

1.4.2.Jean Dominique Rachette

Jean Dominique Rachette, 22 Aralık 1744 yılında Fransa'da doğmuştur. Danimarka Kraliyet Güzel Sanatlar Akademisi'nde 1760 yıllarında sanat sergilerine katılım sağlamıştır ve madalyalar almıştır. Berlin Sanat akademisinde Profesör unvanıyla dersler vermiştir. Prens A.A Viezemsky yönetiminde heykeltraş olarak İmparatorluk porselen fabrikasında Rus kültürünü anlatan 'Rusya'da *"Yaşayan Halklar Serisi"* porselen heykel modellemesini yapmıştır. 1784 yılında Arabesk Servis takımı ve II. Catherine büstü önemli eserleridir. Çeşitli malzemelerle ürettiği heykeller ile Rusya kültür ve sanatına katkıda bulunmuştur. Jean Dominique'e ait eserler Devlet Rus Müzesi'nde, Hermitage, Tretyakov Galerisi'nde sergilenmektedir. Rusya kültürüne katkılarından dolayı ikinci dereceden Aziz Anna Nişanına layık görülmüştür. 1809 yılında Rusya'nın St. Petersburg şehrinde ölmüştür (Museum Colection, t.y.-b)

Şekil 23: Tatar Kadın,1780- 1800, İmparatorluk Porselen Fabrikası, Rusya. (https://www.metmuseum.org/art/collection/search/207056)

2.BÖLÜM
19. YÜZYIL'DA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

2.BÖLÜM
19. YÜZYIL'DA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

2.19. Yüzyıl Rusya'da Porselen Üretimi

19. yüzyıl Rus porselen endüstrisinin *Altın Çağı* olarak nitelendirilmiştir. 1802-1917 yılları arasında devlet özel porselen fabrikası işletmelerinin bütün özelliklerini inceleyen bu dönem, Rusya'nın kalkınma sürecini gözler önüne sermiştir. Yerli üretimin nicelik ve nitelik olarak gelişmesine katkıda bulunan hükümetin sanayi teşviki sayesinde porselen endüstrisi kültürel bir düzeye ulaşmıştır. 19. yüzyıl boyunca büyük porselen işletmeleri devlet desteği ile kurulmuştur. Hatta birçok özel işletme devlet hazinesinin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çeşitli üretim faaliyetlerinde bulunmuştur (Викторовва, 2006).

2.1.I. Alexander Dönemi

I. Paul'un en büyük oğlu olan İskender, büyükannesi II. Catherine tarafından Tsarskoe Selo sarayında büyütülmüştür. Büyüdüğünde Catherine' nin yönetimini takip etme kararlılığı gösteren I. Alexander babasının yasakladığı her şeyi değiştirerek soylulara özgürlüklerini ve yurtdışına seyahat hakkını ve dış ticareti geri getirmiştir. 1812 yılında Napolyon'un Rusya'yı işgal etme girişimi olmuş ancak başarılı olamamıştır. Fransızlar da Moskova'ya vardığında yönlerini kaybetmiş ve bitkin şekilde ulaşmış Napolyon ordusunun onda birinden azı hayatta kalmıştır. Rusya bu olaydan sonra, Avrupa siyasetinde aktif rol almaya başlamıştır ve askeri gücünü ortaya koymuştur (TMORA, t.y.-f).

Şekil 24: I. Alexander büstü
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-i-1801-1825/)

Porselen çamurunda, I. İskender döneminde, Glukhov kili, feldspat ve kuvars hammaddelerinin kullanımına devam edilmiştir. Finlandiya'dan, Yekaterinburg ve Ryazan bölgelerinden toplanan killerden deneyler de yapılmıştır. Elde edilen porselen görünümü Çin porselenlerini anımsatmaktadır. Sır yapımında Fransa'dan ithal edilen tebeşir kullanılmaya başlanmıştır. Aynı zamanda Fransa ve Berlin'den boya siparişleri de alınmıştır. 1816 yılından sonra altın dekorların içine civa eklenmiş fakat bu uygulama altın dekorların dayanıklılığını azaltarak olumsuz sonuçlara yola açmıştır (Shipova, Shiykova, Stepanova, s.78, t.y.).

İskender'in Rusya'da Napolyon'a karşı verdiği mücadele Leo Tolstoy'un ünlü kitabı Savaş ve Barış' da da konu edilmiştir. Fransa'ya karşı kazılan zaferin temsili olarak Guriev Servis takımı üretilmiştir. İlk defa dekoratif ürünler üzerinde Fransız ve İtalyan kasabaları yerine Rus halkının yaşamı betimlenmiştir. Guriev Servis Takımı St. Petersburg'daki Kış sarayı olan baş İmparatorluk konutunda kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Guriev servis takımından sonra Ropsha servis takımı, III. Peter'ın son yaşadığı yer olan Ropsha Sarayı için tasarlanmıştır. Mikhailovsky servis takımı ise İskender'in küçük kardeşi için St. Petersburg'da bulunan Rus Müzesi'nin içinde yer aldığı Mikhailovsky Sarayı için tasarlanmıştır (TMORA, t.y.-f).

Şekil 25: Defne yaprağı süslemeli aşk Tanrısı, Kvas Sürahisi, Rus İmparatorluk Porselen, I. Alexander Dönemi, St. Petersburg, 25 cm.
(https://www.invaluable.com/auction-lot/russian-imperial-porcelain-kvass-pitcher-43-c-6ca4a7a83b)

19. yüzyılın başlarında özel fabrikalar ve yurtdışından satın alınan porselenler arasında rekabet sürerken, Napolyon'un Rusya'yı işgal etme girişimi nedeniyle, ülkede sıkıyönetim sebebiyle zorluklar yaşanmaktadır. I. Alexander ülkede tüm alanlarda yeniden yapılandırma gerçekleştirerek ekonominin hızla gelişmesini sağlamış ve porselen fayans endüstrisini aktif olarak teşvik etmiştir. Bu doğrultuda, 1806 yılında dış ticaretten ülkeye mal alımını yasaklamıştır. 1817'de Rusya'da çoğu çok küçük olan yaklaşık kırk beş porselen fabrikası bulunmaktaydı. 1870'lerde sayı yetmişe yükselmiştir ancak yüzyılın sonlarına doğru bu sayı elliye gerilemiştir. Zamanla daha büyük fabrikalar küçükleri ya bünyesine katmış ya da onları piyasadan çıkarmaya zorlamıştır. Yirminci yüzyılın başlarında, dev M. Kuznetsov Firması o kadar çok rakibini ortadan kaldırmıştı ki, Rusya İmparatorluğu genelinde üretilen toplam çanak çömlek ve porselen miktarının yaklaşık üçte ikisinden sorumlu tutulmuştur. Yalnızca ticari rekabetin dışında kalan İmparatorluk Fabrikası, ucuzluğun ve geçici popüler yeniliğin saf sanatsal kaliteyi hızla fethettiği bir dönemin yozlaşmasından kurtulmuştur ve uzun yıllar kalitesini korumuştur (Notebook, 1993).

Şekil 26: Guriev Servis Takımı, 24,6 cm, 1809-1816, İmparatorluk Porselen Fabrikası. (https://www.bukowskis.com/en/auctions/F183/lots/857169-venalainen-posliinilautanen-keisarillinen-posliinitehdas-1809-1816-gurievin-astiastosta-alexander-i-n-aikaan)

Şekil 27: Mikhailovsky Servis Takımı, St Petersburg, I. İskender Dönemi, 1819-1822 https://www.christies.com/lot/lot-a-porcelain-plate-from-the-mikhailovsky-service-5684350/?from=salesummary&intObjectID=5684350&lid=1

2.1.1. Batenin Porselen Fabrikası

Fabrika 1811 yılında, St. Petersburg'ta, I. Alexander tarafından kurulmuştur (Cushion, t.y: 395). Ailesi tüccar olan Pyotr Devvatov'un katkısıyla kurulmuştur. Ancak 1814 yılında porselen ticareti yapmakta olan Filipp Sergeyevich Batenin'e satılmasıyla ismi Devyatov- Betanin olarak anılmıştır. Fabrikanın ile Olenets ve Çernigov bölgesinden kuvars ve kil getirilmesine elverişli bir konuma sahiptir. Doğru denetim ve organizasyonlar ile hızla gelişim gösteren fabrika günümüze kadar ulaşabilmiştir. Rusya

genel üretim fuarında 4000 adet ürün çıkarak tanıtımını gerçekleştirmiş ve altın madalya kazanmıştır. 1830 yılında Batenin vefat etmiştir ve eşi mirası devredecek çocukların yaşlarının küçük olması sebebiyle varis atanması yapılmasını için Finans Bakanlığına başvuruda bulunmuştur. Fabrikanın ismi Tüccar Batenin Mirasçılarının Fabrikası olarak ifade edilmiştir. 1839 yılında talihsiz bir kaza sonucu yanındaki fabrikadan sıçrayan yangın sebebiyle bütün üretim yok olmuştur. Geride kalan ürünlerin hepsi satılmıştır. Fabrikadan ayrılmak durumunda kalan işçilerin bazıları Kornilov Fabrikası'nda işe başlamıştır. Fazla pahalı üretimleri olmayan fabrikanın porselenleri, bütçeye uygun ve şık tasarımlara sahip idi. Ucuz likit altın ile dekorlar uygulanmıştır. Bu durum altın dekorlarının kısa süreli idare etmesini sağlamıştır. Gündelik eşya üretimi fabrikanın satış sektörünü oluşturmuştur. Genellikle hediyelik eşyalarda ayrıntılı tasarım ve çizimler uygulamıştır. Vazoların boyutları bazen bir metreye kadar ulaşmıştır. Birkaç parçanın birleştirilmesiyle eklenerek üretilen amfora vazolar görkemli bir görünüm oluşturmaktadır. Fyodor Alekseev'in resimlerinde manzaralar vazolara dekor olarak uygulanmıştır (Batenin Porselen Fabrikası, t.y.).

Şekil 28: Şehir mazaralı vazo, Betanin Porselen Fabrikası, 1834- 1838 (https://rusmuseumvrm.ru/data/collections/arts_and_crafts/vase_palace_square/index.php)

2.1.2.Popov Porselen Fabrikası

Moskova yakınlarındaki Gobunov Köyü'nde, Karl Milli tarafından 1806 yılında teşvik edilerek kurulan özel bir fabrikadır. 1850 yılından itibaren A. Popov Fabrikayı devir alır. Popov ailesi 10 yıl sonra fabrikayı Ermeni'ye satmış ardından 1870 yılında bir Rus tüccar fabrikayı tamamen düzenleyerek işletmeye başlamıştır. Ülkedeki hanlara çok sayıda porselen eşya üretmişlerdir. Aynı zamanda sanatsal tasarımlarda özgün eserler de ortaya koymuşlardır. Koleksiyonerlerin oldukça değer verdiği Popov Porselenleri, Rus kültürünü yansıtan figürler, dans eden köylüler, kabartma çiçek ve meyve modelleri içeren boyanmış tasarımlardan oluşmaktadır. Sevr Müzesi'nde Bernadin de St. Pierre'nin romanından esinlenerek zenci figüratif porselen biblo tasarlanmıştır. Fabrikanın işareti kurucusunun baş harflerinden oluşturulmuştur (Pottery & Porcelain Russian, t.y.). Dönemin porselenlerine yüksek saygınlık canlılık ve çeşitlilik kazandırmasıyla dikkat çekmiştir (Trotsky, 1924: 33).

2.1.3.Yusupov Porselen Fabrikası

Yusupov Porselen fabrikası, resmi kaynaklara göre N.B. Yusupov tarafından, 1818 yılında kurulmuştur. 1823 yılında işletmenin marka işareti "Archangelski" Latince olarak belirlenmiştir. Fabrikada yerli ve Fransız beyaz porselenler sır üstü dekorları uygulanmıştır. Yoğun dekoratif çiçek desenleri, yaprak şekilleri, mayıs gülleri, sonbahar çiçekleri, çuha çiçeği, nergisler, gelincikler gibi çeşitli çiçek motifleri ile boyanmış, parlak renkler kullanılmıştır. Çay setleri genellikle doğayı tasvir eden motifler ile bezenmiştir (Afanasyeva, Budrina, Vinokurov, t.y.).

Yusupov porseleni ticaret amaçlı üretim yapan bir fabrika olmamıştır. Sadece 1815-1831 yılları arasında üretim yapan fabrika prensin porselen koleksiyonunu lüks hale getirmek ve soylu aileler için hediye üretimler yapmıştır. Avrupa'daki üreticilerle benzer kalitede eserler ortaya koyan fabrika, sanatsal işçilik açısından oldukça yüksek bir seviye ulaşmıştır. Günümüzde Yusupov porseleni nadir bulunan koleksiyon parçaları olduğu için satışı yapılmamaktadır. Eserler Arkagelskoye malikanesinde bulunan müze bölümünde

sergilenmektedir. Nikolay Borisoviç Yusupov, uzun yıllar devlet yönetiminde çalışmış bir idarecidir. Arkhangelskoye köyünde satın aldığı bir malikanede, dönemin prensi için porselen koleksiyon tasarımlar üretmiştir. İmparatorluk Porselen Fabrikası'nı ziyaret eden prens birçok porselen eserlerden seçkin koleksiyonlar oluşturmuştur. Rusya Devlet Müzesinde bulunan sürahi ve tabak üzerinde yazan tarihe göre, fabrikanın en eski üretim yılı 1814 yılına aittir. Yusupov Porselen Fabrikası sadece sanatsal üretimlerdeki dekorlara odaklandığı için hammadde tedariğini farklı üreticilerden temin etmiştir. Sevres, Viyana, Meissen, Gardner, Popov, İmparatorluk Porselen Fabrikaları'ndan temin edilen en kaliteli malzemeler porselen ürünlerde kullanarak yüksek kaliteli eserler elde edilmiştir. İvan Kolesnikov hem fabrika yönetiminde görev almış hem de hammadde ve boyaların tedariklerinden sorumlu olmuştur. Ayrıca genç sanatçılara dekorlama teknik ve yöntemleriyle ilgili dersler vermiş ve çeşitli tabak ve eserleri birlikte boyamışlardır (All Rus Art, 2021).

Şekil 29: Gül Dekorlu Porselen Tabak, Yusupov Porselen Fabrikası, Archangelskoe, 1826, I. Paul Dönemi.
(https://www.christies.com/en/lot/lot-5684354)

Kolesnikov'un 1821 yılında aniden hastalanıp vefat etmesiyle, fabrikayı yönetmesi için Sevres fabrikasından Fransız porselen sanatçısı August Philippe Lambert davet edilmiştir. Lambert, fabrikanın çeşitli alanlarında değişiklikler yaparak binayı yeniden inşa ettirmiş, porselen dekorlarını geliştirmiş ve ürün çeşitliliğini arttırmıştır.

Ayrıca, sanat öğrencileri için teknik gelişimlere katkı sağlamıştır. 1831 yılında prensin ölümüyle birlikte gelir getirmeyen birçok fabrika kapatılmıştır. Tüm işletmelere uygulanan kısıtlamalar, kristal üretimi, porselenler, ipek dokuma fabrikalarının kapanmasına yol açmıştır (Prince Yusupov porcelain, t.y.). Sevres ve Viyana gibi ünlü porselen fabrikalarının porselenlerini kopyalayarak üretime başlayan Yusupov Porselen Fabrikası, zamanla çiçek motifleriyle özdeşleşen özgün tarzını ortaya koymuştur. Mitolojik sahneler ve bol yaldızlı dekorlar, çoğu eserde kullanılmıştır. Pierre- Joseph Redoute'nin atlasından çeşitli gül motifleri kopyalanarak tabaklar üzerinde dekor olarak uygulanmıştır. Bir diğer koleksiyon ise Semenov'un porselen tabak üzerine işlediği litografilerinden esinlenilen Novgrod'un Gruzino Köyü'nden sahnelerden oluşmaktadır. Lambert döneminden önce, porselenler için herhangi bir marka damgası kullanılmamıştır; bu nedenle fabrikanın erken dönem eserleri tanımlanabilir değildir. Prens için özel tabaklar üretildiğinden işaretleme gerekliliği duyulmamıştır (All Rus Art, 2021).

2.2.I. Nicholas Dönemi

Nicholas, Maria Fedorovna ve I. Paul'un oğludur, 14 Aralık 1825 yılında darbe ile iktidara gelmiştir. Bu dönemin önemli bir konusu Decembrist Ayaklanmasıdır; bu ayaklanma siyasi özgürlükler, özgür düşünen genç soyluların örgütlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Ayaklanmayı bastırmak amacıyla, sorumluluğu bulunan kişiler Sibirya'ya sürgün edilmiştir. Ülkede meydana gelen karışıklıkları engellemek amacıyla I. Nicholas ortodoksluk, otokrasi, ulus kavramlarını birleştirerek bu ideolojileri topluma iletmeyi hedeflemiştir. Dönemin önemli meseleleri arasında, Çar'a olan saygı, inançlar, ulusun geleneklerine bağlı yaşamı gibi temalar öne çıkmıştır. I. Nicolas Rusya'nın en büyük sorununun özgürlükten ziyade disipline duyulan ihtiyacı olduğunu savunmuştur. Hatta, İmparatorluk kıyafetlerinin, 1917 Devrimi' ne kadar Rus geleneklerine uygun şekilde tasarlanmasını istemiştir (TMORA, Nicholas I, t.y.-g).

Şekil 30: I. Nicholas
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-i-1825-1855/)

İmparatorluk Porselen Fabrikası, kuruluşundan itibaren birçok zorlukla karşılaşmış, ancak I. Nicholas döneminde gelişim göstermiştir. Üretim artışıyla birlikte, kalite standartlarını yüksek tutmayı başarabilen fabrikalar arasında yer almıştır. Porselen üretimini oldukça ciddiye alan I. Nicolas çeşitli sofra takımları, paskalya yumurtaları, askeri konulu tabaklar, porselen plakalar, vazolar, ayna çerçeveleri, saat kasaları gibi birçok porselen eşya üretimi gerçekleşmiştir. I. Nicolas döneminde fabrikadaki kalite standartını yükseltmek amacıyla Fransız limoges porselen çamuru ile üretimler gerçekleştirmiştir. 1830 yıllarında görülen Etrüsk tarzı yani Neo-grek tarzı eserler gözlenmektedir. Özellikle Antik eserlerden esinlenmiş vazolarda kırmızı figürler beyaz zeminde birleşen eserler porselenler üzerinde canlı bir görünüm oluşturmuştur. Antik Yunan mitolojisine döneme duyulan ilgi, geçici olarak devam etmiş yalnızca I. Nicolas dönemindeki sanat okullarında etkisi sürmüştür. Rusya'da ortaya çıkan tartışmacıların öne sürdüğü Batılı sanat akımları ve Slav ayrıştırılması, porselende batıyı temsil eden akımlardan uzaklaşıp neo-gotik bir tarzın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Böylece Rus stili şekillenmeye başlamıştır. Bu stilin Rusya'da birçok alanda yaygınlaşmaya başlamasıyla İmpataratorluk Porselen fabrikası Gotik servis takımını üretme gereği duymuştur. 1820-1830 yılları arasında neo-gotik tarza uygun oldukça özgün porselen üretimleri yapmıştır.

Cottage Sarayı Özel Servisi gibi gotik tarzın önemli ifadesi servis takımları, klasisizm akımından süregelen belli kalıpların üzerine evrilmiş ve değiştirilmiş bir tarz olduğunu göstermiştir. Böylece dekoratif kısmında değişim yaratmıştır. I. Nicholas döneminde "Milliyetçilik, Otokrarasi, Ortodoksluk" düşüncesi ulusun kendi külrünü oluşturması, tarihsel olaylara duyulan ilgi politik kültürel bir varlık haline dönüşmeye başlamıştır (Lebedeva, 2012).

Dönemin vazgeçilmez dekoru altın yaldızlar bu dönemde de devam etmiştir. Decembrist ayaklanmasında anayasal bir hükümet kurulmasına karşı olan tutumunun çok sert olması birçok Rus'un batıyı takip etmek istemini sarsmıştır. Fransız devrimiyle meydana gelen savaşlar, Rusya'yı batıdan iyice uzaklaştırmış daha çok gelenekselci bir yapıya yönelmesini sağlamıştır. I. Nicolas'ın oluşturmaya çalıştığı ulusalcı geleneksel yapı fabrikalardaki modellerin üretimini bile kontrol altına almaya çalışıyordu. 19. yüzyılın ortalarından itibaren çok sayıda vazo üretimi I. Nicholas döneminde en üst seviyedir. 1860 yıllarında üretilen vazolar sanatsal yeteneklerin sergilenmesi adına uluslararası sergilere gönderilmiştir. Üretilen vazoların çoğu sarayların iç dekorasyonu için kullanılmıştır (Khmelnitskaya, s. 51-60, t.y.).

İmpatorluk porseleni, dönem içinde yerli malzemelerden uzaklaşmaya başlamış, ancak 19. Yüzyılın ortalarında tekrar Rus kiliyle deneyler yapılmaya başlanmıştır. Tula bölgesindeki killer üzerinde çalışmalar yapan uzmanlar kilin yoğun siyahlığı ve yumuşaklığı nedeniyle çamuru, heykel çalışmaları için uygun olmadığı iddia etmiştir. 1836 yılında Glukhov kili ve Fransız kilini birlikte kullanmaya başlamışladır. 1853 yılında Rusya'da I. Nicolas döneminde Fransız, İngiliz, Glukhovskaya, Vytegorskaya, Andom – Sibirya killeri kullanılmıştır. Bu durum biribirinden farklı porselen çamurlarının üretilmesine imkan sağlanmıştır (Shipova, Shiykova, Stepanova, s.78 t.y.).

Şekil 31: İmparatorluk Porselen Fabrikası Kömür Limanı Servis Tabağı, I. Nicholas Dönemi, St. Petersburg, 1845-1855.
(https://www.invaluable.com/auction-lot/russian-imperial-porcelain-coalport-plate-2-c-65e477d81f)

Popüler ressamların resim eserleri, başlangıçta Avrupa'da daha sonra Rusya'da da porselenler üzerine uygulanmaya başlamıştır. Özellikle Alexander Calame gibi ünlü sanatçıların tabloları, vazolar üzerine aktarılmaktadır. Bu tablolar, ilk olarak fabrika atölyelerine getirilmiştir veya Hermitage Müzesi'nde özel bir odada çalışmalar yapılmıştır. Hermitage Müzesi'ndeki küratör Ludmila Nikiforova resmin oranlarının porselen vazo üzerine aktarılmasının oldukça zor olduğunu ve bu işlemin 2-6 ay arasında bir süre alabileceğini ifade etmiştir. 1860'lı yılların sonlarına kadar uygulanan bu teknik, zamanla kullanılmaz hale gelmiştir. Ancak, Rus vazoları, halen dikkat çekici ve zarif resimlemeleriyle büyük bir etkiye sahiptir (Khmelnitskaya, s. 51, t.y.).

Şekil 32: Taç Giyme Töreni İçin Tasarlanmış Porselen Tabak, 1826 Dolaylarında İmparatorluk Porselen Fabrikası, I. Nicolas'ın, St Petersburg, 24,2 Cm (https://www.christies.com/zh-cn/lot/lot-5630518)

Farklı objelerle birlikte tasarlanan porselen dekoratif objelerin üretimi artmaya başlamıştır. Lambalar, mobilyalar, plaklar, ayna gibi çeşitli objelerle birleşerek porselenden üretimler yapılmıştır. 1850'li yıllarında şömine ve saat kasaları gibi obje tasarımları yapan mimarlar retroperspektif zevkini yansıtmıştır. İmparatorluk Porselen Fabrikası'nın önemli eserlerinden biri de Alexandra Feodoravna için tasarlanan "Plaket Bisküvi Çiçek Buketi" dir. 1826 yılında I. Nicholas'ın taç giyme töreni ve 1850 Noeli için de Petr İvanov'un tasarladığı çiçek kompozisyonu Londra Dünya sergisine gönderilmek üzere tasarlanmış; fakat çiçeklerin kırılgan yapısından dolayı fabrika müzesinde kalmıştır. Çiçekler için yeni bir porselen bünye geliştirilmiştir. Çeşitli törenlerde kullanılan armalı Ramonov ailesi sembollü plakalar 1830'lu yıllara kadar yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Kışlık saray için dekore edilen klasik formlar, altın yaldızlar ile dekorlanmış zengin gösterişli bir görünümü vardır. Stepan Pimenov'un gözetiminde üretilen porselen figürlerle desteklenmiş yemek servisi, ressam Alexei Kanun Nikov tarafından denetlenmiştir. Özellikle vazolar üzerinde Antik Yunan mitolojisinden ve metamorfoz kahramanlarının porselen figürleri ve simetrik tasarımlar

uygulanmıştır. Rus askerlerinin tasviriyle üretilen porselen servis takımına "Cephanelik Servisi" adı verilmiştir. 1827 yılında bakanlık için 1500 parçadan oluşan yemek ve tatlı servis porselen takımı "Bakanlık Hizmeti" olarak, 60 kişi için üretilmiştir. 1830- 1840 yılları arasında üretilen çeşitlilik, Rokoko stiliyle İmparatorluk Porselen Fabrikası'nın üretimlerini etkilemiştir. I. Nicolas'ın kızlarından biri için tasarlanan servis takımında Rokoko esintileriyle Rus- Bizans tarzı süslemeler net şekilde gözlemlenmektedir. 1851 yılından itibaren kendilerine özgü bir tarz arayışında olan Ruslar, ülkelerinin zengin ulusal mirasını yurtdışında sergilemeyi hedeflemişlerdir. Ruslar, kendi toplumlarını Avrupa ve doğunun ortasında konumlandırmıştır. Büyük Petro'dan bu yana süregelen Batılaşma çabası ülkede büyük karmaşaların yaşanmasına yol açmıştır. Avrupalı olmaya çalıştıkça, Batılı zengiler Rusları her zaman yardıma muhtaç geri kalmış ülke olarak görmüşlerdir. Ruslar kendi tarzlarını yurtdışında pazarlarken tehlikeye atılan ulusal kimliklerini tekrar oluşturmaya çalışmışlardır. Fransız Devrimi ve Nopolyon Savaşları'yla birlikte Batı kültürünün erdemliliğine duyulan şüphe artmıştır. Antik Yunan ve Roma sanat anlayışından ilham almakta olan Rusya kendi geçmişini keşfetmek için Rus arkeologlar ile çalışmalara başlamışlardır. Kremlin ve Konstantin servis takımlarını tasarlayan arkeolog Fyodor Solntsev 1830 yılında eserlerin çizimi için Moskova'ya gönderilmiştir (Khmelnitskaya, s. 60, t.y.).

İmparatorluk porselenleri, Rus porselen tarzını I. Nicolas döneminde ikon yapmıştır. Moskova'daki büyük Kremlin Sarayı için Kremlin yemek servis takımı, 1833 yılında Kışlık Saray için Gotik klişelerden esinlenerek tasarlanan Gotik servis takımı Ramonov aile kutlama yemeklerinde kullanılmıştır (TMORA, t.y.-h).

Şekil 33. Kazak Asker Alayı, 1796
(https://antiqueref.com/index.php/russian-porcelain/military-plates/)

Kazak Askerleri, kafalarına ponponlu şapkalar takıyorlardı. Kazakları tasvir eden resimlerde, çapraz takılmış kılıçlar, askeri borazanlar kullanmaktadır (Şekil 33). Moskova'daki büyük Kremlin Sarayı için tasarlanan Kremlin Servis Takımı, Batılı olmayan Rus sitilini yansıtan bir servis takımıdır. Antik bölgelerde depolanan Orta Çağ geçmişini ve engin zenginliklerini araştırması için Fedor Solntsev görevlendirilmiştir. Solntsev altı ciltlik Rus sanatına ilham veren kitabıyla kalıcılık sağlamış ve Rus Orta Çağ kitapları yayınlamıştır. Kremlin Servis Takımı, taç giyme törenleri için tasarlanmıştır en son 1913 yılında Romanov ailesinin 300. yılını kutlamak için kullanılmıştır. I. Nicolas taç giyme töreninde Neoklasik çağını geri getirmiştir ve tacında St. Andrew zinciri ve İmparatorluğu temsil eden kartal süslemesi bulunmaktadır. Kiril harflerle ise "Nicolas İmparatoru ve Tüm Rusların Otokratı" yazılmıştır. Çorba kaseleri için beyaz sade bir stil tercih edilirken, tatlı tabakları için altın yaldızlı dekorlar tercih edilmiştir. Kremlin Servis Takımı'nın yapılışı 1837- 1838 yılları arasında gerçekleşmiştir (TMORA, t.y.-ı).

Şekil 34: Kremlin Servis Takımı, 24,1 cm, I. Nicholas Dönemi, St. Petersburg.
(https://www.christies.com/zh-cn/lot/lot-5380292)

2.2.1. Safronov Porselen Fabrikası

1814 yılında porselen Gzhel bölgesindeki killerinden üretim yapan küçük bir porselen fabrikası işletmesidir. İlk başlarda Popov ve Gardner Porselen Fabrikasındaki modelleri taklit etmiştir. Oryantal, barok, klasik motifleri ile bezemelerinde stilistik bir karışıklık göze çarpmaktadır. Bu dönemde, Gardner Porselen Fabrikası'nın işaretine benzeyen bir marka işaretini kullanmıştır. 1835 yılında porselen sanatı, ikinci Barok ve Neo- Gotik tarzlarını uyandırmaya çalışmasıyla kendisine özgün bir kimlik kazandırmayı başlamıştır. Daha sonraki yıllarda fabrika Dulevo'ya taşınmıştır (Antiqon, t.y.-a).

Şekil 35: Porselen Kahve Cezvesi, 1840, yükseklik: 22 cm, Safronov Porselen Fabrikası.
(https://www.christies.com/en/lot/lot-5444614)

2.2.2. Kuznetsov Porselen Fabrikası

Kutnesov Porselen Fabrikası, 1889 yılında "Kuznetsov Porselen Fabrikası" adıyla Volkhov'da kurulmuştur. Orta Asya ve Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik porselen ticaretleri yaparak geniş bir müşteri kitlesine sahip olmuştur. Dekoratif tasarımlarda yoğun olarak çiçek motifleri kullanmıştır. Bunun dışında, duvar karolarının tasarım ve üretimini de üstlenir ve ticaret faaliyet alanını genişletmiştir. Kutnesov Fabrikası, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından iç içe geçen fayans tasarımlarına ağırlık vermeye başlamıştır (Kuznetsov Ceramic Bowl, Early 20th Century, t.y.).

Zaman içinde, küçük fabrikalar büyük işletmeler ile rekabet edemez duruma gelmiştir ve giderek sayısı 50'ye kadar düşmüştür. 19. yüzyılda büyük porselen üreticileri olan Gardner gibi ismi yayılan önemli fabrikalar bile porselen malzemenin pahalılığı nedeniyle M.S Kuznetsov ailesine fabrikalarını devretmiş Kuznetsov Porselen Fabrikaları giderek güçlenmeye başlamıştır (Trotsky, 1924: 55)

Şekil 36: Porselen Tabak, 1890 öncesi, Kutnesov Porselen Fabrikası,24,5 cm (https://www.pamono.eu/porcelain-dish-from-kuznetsov-factory)

2.2.3. Kornilov Kardeşler Porselen Fabrikası

1835 yılında, tüccar bir ailenin iki erkek kardeşi tarafından St. Petersburg'da kurulan Kornilov Porselen Fabrikası; İmparatorluk, Gardner ve Popov gibi fabrikalardaki yetenekli sanatçı ve zanaatkar ile iş birliği yapmıştır. Sanatsal anlamda porselenler üzerinde mükemmelliğe yakın işçiliğin popüler olarak ortaya çıktığı bir dönemdir. 1839 yılında Moskova Seramik Sergisi'nde Altın Madalya kazanarak ülkede kendini tanıtmıştır. Kornilov Fabrikası üretimde hiçbir masraftan kaçınmadan dönemin önde gelen sanatçılarına özgün resimler çizdirmiştir. Kornilov ürünlerindeki renk kalitesi, yaldız işçiliği ve dekoratif tarzındaki incelik koleksiyoncuların dikkatini çekmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru ekonomik porselen üretim eşyaları üretmeye yönelmektedir (Notebook, 1993).

Kornilov Porselen Fabrikası, aile bireylerinin güçlü iş birliği sayesinde gelişen ve büyüyen bir fabrikadır. Rusya, St. Petersburg'da tanınan bir tüccar olan Savin Vasilievich Kornilov, yine tüccar olan V. Filippovich'in kızıyla evlenmesiyle ticaret faaliyetlerini genişleterek bu yeni aileye ait bir porselen fabrikası kurulması için adım atar. Oğulları Yakov, Vasiliy, İvan, Petr, Mikhail babasının ticari faaliyetlerini devam ettirmişlerdir. Ticaret ile uğraşan iki ailenin kurduğu işletmeler topluluğu 1835 yıllarında ortaya büyük ve çeşitli üretimlerin olduğu bir sanayi üretim merkezleri oluşturmuştur. Savin Vasilievich Kornilov'un vefat etmesiyle birlikte, eşi Maria Vasilievna Konilova, Neva nehri yakınında Polyustrova Köyüne yakın bölgede bir porselen fabrikası kurmuştur. Bölgenin hammadde için elverişli olması fabrika için birtakım avantajları beraberinde getirmiştir. Maria Vasilievna Kornilova'nın da 1839 yılında vefatı ile bütün işletmeler dahil olmak üzere beş oğlunun yönetimine bırakılmıştır. Üretimleri yerel hammaddeler ile sürdüren fabrika hem masrafları azaltıp hem de 1835 yılında fabrikayı daha modern ve teknolojik gelişmeler ile uyumlu bir hale getirmiştir (Baryshnikov, ss.109-119, t.y.).

Genellikle oryantal konuları ele alması, eserinde romantik bir izlenim yaratmıştır. Rokoko tarzının kıvrımlarından, ince altın yaldız bitkisel motiflerinden vazgeçemeyen Kornilov Porseleni, stillerinde uzun yıllar kullanmışlardır. Porselenin

deneysel kısmından daha çok tasarım ve dekorlama kısmında kendisini geliştirmiştir. Neo-Rus stilini ve Rus modernizmini masalsı tasarımlar ile gerçekleştirmeye çalıştırmıştır (Sovcom, t.y.).

Şekil 37: Genç Çoban Heykelciği, 1880, Yükseklik: 25 cm, Kornilov Kardeşler Porselen Fabrikası.
(https://www.mutualart.com/Artwork/A-Russian-figurine-of-young-shepherd/5142F44B8B1F0326)

Kornilov Porselen Fabrikası, kalite standartlarını yüksek tutarak kısa zamanda Rusya İmparatorluğunda tanınan bir marka haline gelmiştir. Fabrikada, sanatsal üretimleri de dahil edilir ve Avrupa pazarına da girişimler gerçekleştirilir. Kalitesine duyulan güven, İmparatorluğun prestijli özel tedarikçilerinden biri olmasını sağlamıştır. Saraylar ve yüksek sosyete için özel tasarımlar üretilmiştir. Fabrikada porselen üretimi için, Finlandiya'dan feldspat ve kuvars, Glukhov, İngiltere, Tikhvin, Borovichi'den killer temin edilmiştir. Ayrıca Fransa'dan boya ithal edilirken, fabrikada kendi boya üretimleri de yapılmıştır. Yemek servis takımları, vazolar, kahvaltı setleri, fincanlar vb. çeşitli ürünleri üretimi yapılmıştır. Yüksek kalitede üretim sağlaması ve satış fiyatlarını düşürmediği için, zamanla sermaye bölümünde sıkıntılar yaratmıştır (Baryshnikov, s.110, t.y.).

P.S. Kornilov'un yönetiminde üç porselen fabrikası işletmesi bulunmaktadır. Aynı zamanda yetim kurumunda müdürlük yapmakta ve yardım faaliyetlerinde bulunmuştur. P.S. Kornilov, annesinin yaşadığı dönemde, İmparatorluk Porselen Fabrikası'na sanatçı ve usta yetiştiren bir eğitim kurumuna işçi ve ailelerine yardımlar sağlamıştır. Kurduğu eğitim merkezlerinden mezunlara profesyonellik sertifikaları verilmiştir ve mezun olan öğrencilere Kornilov Porselen Fabrikası'nda çalışma imkânı sunulmuştur. P.S. Kornilov'un Rusya'da sosyal sorumluluk hizmetlerine olan yardımları fabrikadaki satışların düşmesine neden olmuştur. M.S Kornilov'un aile kararı ile 1870 yılında fabrika işletmesini devir alır. M.S. Kornilov ise fabrika ve mağazaların yönetimlerini oğullarına devretmiştir. Fakat 1878 yılında iki kardeşin kaybedilmesi satış ağlarında ve planlarda değişimler oluşturmuştur. Yıllar boyunca porselen üretime katkı sağlayan Kornilov Kardeşler Porselen Fabrikası satışları genel olarak Rusya ve çevresindeki pazarlara arz talebe göre ulaştırabilmiştir (Baryshnikov, s.111-113).

Şekil 38: İvan Bibilin, Rus Masallarından İllüstrasyon Tasarım Tabaklar, Kornilov Kardeşler Porselen Fabrikası, 1884- 1917, St. Petersburg.
(https://www.sothebys.com/en/buy/auction/2020/russian-works-of-art/a-group-of-six-porcelain-plates-kornilov-brothers)

2.3.II. Alexander Dönemi

Nicolas'ın en büyük oğlu II. Alexander 1861'de 23 milyon Rus mahkûmu serbest bırakarak özgürlük hakkı verip "Özgürleşme Fermanı" çıkararak tarihe geçmiştir. Vergilerle kademeli olarak milyonlarca dönüm arazi üzerinde mülkiyet haklarını talep etmiştir. II. Alexander döneminde Leo Tolstoy, Fedor Dostoyevski, Ivan Turgenev gibi ünlü yazalar birçok eser ortaya çıkarmıştır (TMORA, t.y.-i).

Şekil 39: II. Alexander
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-ii-1855-1881/)

II. Alexander'ın bu pervasız siyasi reformları halkta bir huzursuzluk yaratır. Gereksiz bir lüks eşya olarak kabul edilen porselen üretiminde düşüş yaşanmıştır. Maliyet düşüren bir tutum sergileyen fabrika yeni projeler oluşturmadan sadece saray için üretimler yapar.1873 yılında çapa ve zincirlerden oluşan deniz konseptli Derzhava servis takımıdır. İskender'in Derzhava Yatı Finlandiya körfezinde ailesinin sıcak iklim zamanında dinlendiği bir yerdir. Peterhof'daki Çiftlik Saray'da, Hessen-Darmstadt Prensesi Marie ile evlendi ve babası I. Nicolas tarafından hediye edilen Ziyafet Hizmeti ve Çiftlik Hizmetini kullanmıştır. Çar Baltık Denizi'de sık sık Finlandiya körfezi ziyaret etmiş, Livadia Yat Hizmeti Kırım'daki Karadeniz sularında bulunan Livadia Yatı için

tasarlanmıştır. Birçok reform denemelerinde bulunsa bile halkın huzursuzluğunu yok edemeyen İskender, istenilen liberal bir hükümet, nihilist ve anarşistlerin Çarlık sistemin kaldırılması gerektiği gibi farklı düşünce anlayışlarıyla başa çıkmak zorundadır. 1 Mart 1881 yılında bir bombalı suikast ile öldürülmüştür (TMORA, t.y.-j).

Şekil 40: Avlanma Hizmetinden 11 porselen tabak, II. İskender Dönemi, 1855-1881, İmparatorluk Porselen Fabrikası
(https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2012/russian-works-of-art-faberg-and-icons/lot.309.html)

Şekil 41: Porselen askeri tabak, İmparatorluk Porselen Fabrikası, St. Petersburg, II. İskender dönemi, 1873
(https://www.sothebys.com/en/buy/auction/2021/russian-works-of-art-faberge-icons/a-porcelain-military-plate-imperial-porcelain-8?locale=en)

Şekil 42: Livadia Yat servis takımı, Fincan ve tabağı, İmparatorluk Porselen Fabrikası, II. İskender dönemi, St. Petersburg, tabağın çapı: 16,5 cm (6 1/2 inç). https://www.bonhams.com/auction/24242/lot/132/a-porcelain-cup-and-saucer-from-the-imperial-yacht-livadia-serviceimperial-porcelain-factory-st-petersburg-period-of-alexander-ii/?_escaped_fragment_=

2.3.1. Miklashevsky Porselen Fabrikası

Rus Estetiğinin temsil etmeyi hedefleyen Miklasheysky Porselen Fabrikası, 19 yüzyılda Andrei Mihayloviç tarafından, Miklashevsky şehrinin Volokitino'da kendi yaşadığı yerde kurulmuştur. Rusya'nın güneyinin estetik bakışını porselen sanatına yansıtan fabrika, Popov Fabrikasına rakip olur. Dekorlarındaki Barok ve Rokoko ifade edilen formlar kalitesi üst seviyeye çıkarmıştır. Bölgeye yakın kil ve hammadde merkezlerinden tedarik etiklerini porselen fabrikasında kullanarak maliyeti düşürmeyi sağlamıştır. Fransa'dan davet ettiği sanatçıları başarılı bir proje oluşturmasıyla, Rusya'da tüm fuarlardan gümüş madalyalar almıştır. Tüketici kesimin her sektörüne ulaşabilen hem düşük hem de yüksek fiyatlı tasarımları ile seri üretimlerinde geniş bir alana yayılmıştır. İran'dan Batı Avrupa'ya gönderdiği çok çeşitli tasarımlar ile özgün tarzı ile dikkat çekmiştir. Teknik ve stillerinde uyguladığı rahatlık dönemin ruhunu yansıtmaktadır. Porselenden üretilen, avizeler, şömineler, çerçeveler, saatler ile iç dekorasyonda önemli bir alana hitap etmiştir. Kiril ve Latince olarak ifade edilen isminin kısaltması "M" harfini arma olarak kullanmıştır (Antiqon, t.y.-b).

Şekil 43: Porselen vazo, Miklashevsky Fabrikası, Volokitino, 1839-1862 (https://www.sothebys.com/en/auctions/ecatalogue/2011/russian-works-of-art-faberg-and-icons-l11113/lot.597.html)

2.4. III.Alexander Dönemi

1883 yılındaki taç töreninden sonra sıkı bir çalışmaya başlayan Aleksander babasının öldürülmesiyle başlayan kargaşadan dolayı St. Petersburg'tan 28 mil uzaklıkta Gatchina sarayında eşi Maria Fedorovna ve çocuklarıyla birlikte merkezden dışarda sade bir sarayda yaşamıştır. Saltanatı boyunca hiçbir savaş yapılmadığı için bütün diplomatik ilişkilerini temkinli yürütmüştür (TMORA, t.y.-k).

Şekil 44: III. Alexander (https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-iii-1881-1894/)

Gatchina Sarayı'ından III. Aleksander ülkeyi iyi bir şekilde yönetmiştir ve büyükbabası I. Nicolas gibi sanata oldukça önem vermiştir. İmparatorluk Porselen Fabrikası yeniden gelişmeye ve yenilenmeye başlamıştır. Her Paskalya'da çar ve ailesi için çok sayıda porselen yumurta üretimleri gerçekleşmiştir. 1887 yılında İmparatorluk ve azizleri tasvir eden farklı desenler ile süslenmiş 50 büyük paskalya yumurtası tasarlanmıştır. 1883 yılında Tsarskoe Selo'daki saray için Raphael Servisi üretilmiştir. Üretim aşaması 20 yıl süren bu servis takımı 1904 yılında İmparatoriçe Fedorovna'ya teslim edildi. III. Alexander, 1888 yılında talihsiz bir kaza sonucu yaşamını yitirmiştir (TMORA, t.y.-l).

Şekil 45: Paskalya yumurtası,1850-1860, III. Alexander Dönemi, İmparatorluk porselen fabrikası, Rusya, Saint-Petersburg.
(https://rusmuseumvrm.ru/data/collections/arts_and_crafts/f-4917/index.php)

Şekil 46: Paskalya yumurtası Porselen, 1887-1888, III. Alexander Dönemi, İmparatorluk Porselen Fabrikası, St. Petersburg.
(https://rusmuseumvrm.ru/data/collections/arts_and_crafts/f-4916/index.php)

2.5. II. Nicholas Dönemi

Rus hükümdarlarının en talihsiz ve son varisi II. Nicolas büyük babası öldürüldüğünde 13 yaşındaydı ve genç prens bu duruma şahit olmuştur. I. Nicolas ilk yıllarda Gatchina ve Kırım'daki Livadia'da kalabalıktan uzakta huzurlu yıllar geçirdi. Fakat Gatchina kalesi dışında, düşmanlarla dolu bir dünya vardı. Mutlu bir evliği olan II. Nicolas İngiltere Kraliçesi'nin torunu Prenses Alice ile evliydi. Alice düğünden önce Ortodoks Kilisesi'ne kabul edilmiştir (TMORA, t.y.-m).

Şekil 47: II. Nicholas
(https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-ii-1894-1917/)

Lev Troçki bir yazısında II. Nicolas'ın atalarından yalnızca dev bir imparatorluğu değil aynı zamanda bir devrimi miras aldığını belirtmiştir. Ramonov ailesi hızlıca parçalanırken yeni bir devirin başlangıcına tanıklık etmiştir. 17 Temmuz 1918 yılında II. Nicolas tahttan indirilir ve eşi Aleksandra ile beş kraliyet çocuğu, vahşice öldürülmüştür. Tüm savaşlara, devrimlere ve toplumsal değişimlere rağmen, Rusya İmparatorluğunda edebiyat, müzik, şiir, dekoratif sanatlar konusunda köklü gelişmeler yaşanmaya devam etmiştir. İmparatorluk Porselen Fabrikası çeşitli figüratif porselenler üreterek sanatsal üretimlere katkı sağlamaktadırlar. Nicolas ve Alexendra Danimarka'ya yaptıkları ziyaretlerinde Kopenhag Kraliyet porseleninde rastladıkları sır altı boyama tekniklerini İmparatorluk Porselen Fabrikasına yenilik olarak kazandırmışlardır. Kışlık Saray için Turkuaz Servis Takımı ve İskender Sarayı için ise Mor servis takımı gibi özel işler de üretilmiştir (TMORA, t.y.-n).

Şekil 48-49:1900 yılları, İmparatorluk Porselen Fabrikası (https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-ii-1894-1917/porcelain-of-nicholas-ii/)

2.6. 19. Yüzyıldaki Önemli Porselen Sanatçıları

Bu bölümde, 19. yüzyıldaki öne çıkan Elisabeth Boehm ve Paul Pavloviç Kamenskiy, sanatçıların kısa hayatları yer almaktadır.

2.6.1. Elisabeth Boehm

Elisabeth Boehm, 1843 yılında Sait Petersburg'da Tatar kökenli bir ailede doğmuştur. Resim konusunda özel dersler almış, İmparatorluk Sanat Akademisi'nde okuduktan sonra sanat alanında teşvik madalyası almıştır. Çocuk resimleri ve kartpostal tasarımları ile tanınmış Tolstoy'un kitaplarında isminden söz ettirmiştir. Dünya fuarlarında ve yarışmalarda ödüller aldığı çalışmaları vardır. Ayrıca cam, seramik ve porselen üzerine deneyler de yapmıştır (Wikipedia, t.y.-b).

Şekil 50: Rus atasözleri ile on iki porselen tabak seti, 24, 3 cm, Kornilov Porselen Fabrikası, 1890, St. Petersburg.
https://www.bonhams.com/auction/25317/lot/174/a-set-of-twelve-porcelain-plates-with-russian-proverbs-after-designs-by-elizaveta-bem-1843-1914-kornilov-factory-st-petersburg-1890s/

2.6.2. Paul Pavloviç Kamenskiy

Kamenskiy, 1858 yılında St. Petersburg' ta doğmuştur. Rus ressam ve heykeltraş İmparatorluk Porselen Fabrikası adına "Ophelia" figürünü tasarlamıştır. Çalışmaları porselen döküm olarak kullanılmış, dönemin pek çok akademik sergisine katılım sağlamıştır. Tasarımları oldukça başarılı olan sanatçı, 1887 yılında İmparatorluk emriyle Tiyatro Müdürlüğü'nde heykeltraş olarak görev alır. II. Nicholas döneminde N.B. Wolf başkanlığında "Rusya'nın halkları" adlı seriyi tasarlamış ve üretmiştir. Bu proje için büyük bir tutku ile çalışan Pavel Kamenskiy, Rusya'nın en büyük zenginliği olan halkların kültürlerini somut bir belge olarak somutlaşmıştır. Dünya Tarihinde benzeri olmayan bu figürleri, kültürel ve tarihi geçmişi ile inceleyen bilimsel danışmanlar ile en güncel tarih bilgilerine ulaşarak modellenmiştir. Günümüzde Kamenskiy'nin figüratif heykelleri, Rusya Etnografya Müzesi'nde sergilenmektedir (Museum Collection, Kamenskiy, Pavel, t.y.).

Şekil 51: Porselen Rus Biblo 1920-1930, Rusya Halkları serisinden, İmparatorluk Porselen Fabrikası
https://www.janusmezat.com/en/product/6829848/porselen-rus-biblo-1920-1930-lu-yillara-ait-romanov-hanedanin-300-yil-donumu-ic

3.BÖLÜM

20. YÜZYILDA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

3.BÖLÜM
20. YÜZYILDA RUSYA'DA PORSELEN ÜRETİMİ

2. 20. Yüzyılda Rusya'da Porselen Üretimi

Porselen üretimi, 20. yüzyılda Çarlık döneminin sona ermesiyle yeni bir sanat anlayışı yaratmıştır. Üretim faaliyeti devam eden porselen bütün fabrikalarının özel faaliyetleri durdurulmuştur. Fakat devlet anlayışını getiren Sovyetler Birliği bütün Rus halklarını birleştirmiş ve porselen fabrikalarını tek bir çatı altında toplamıştır. Böylece 'Devlet Porselen Fabrikası' olarak ismi değiştirilmiştir.

3.1. Devlet Porselen Fabrikası

Rus Ulusal porselenleri 1917 Ekim Devrimine kadar markalar önemli bir yere sahipti. Genellikle sahibinin isminin baş harflerini taşıyan markalar ve numaralar porselenlerin kaydını tutmak amacıyla kullanılmıştır. 19. yüzyılın ortalarından itibaren Dulevsky Porselen Fabrikası ve diğer porselen fabrikaları günümüze kadar kullandığı benzersiz semboller ve markalar ile çeşitlilik kazandırmıştır. 1917 yılı sonrasında ülkedeki bütün porselen fabrikalarının kamulaştırılmasıyla yeni bir dönem başlamıştır. İmparatorluk Porselen Fabrikası'na ait tüm semboller kaldırılmıştır. İmparatorluktan kalan tek sembol Slav ülkelerin de sembolü olan çift başlı kartal kullanılmaya devam etmiştir. Çarlık dönemi sembollerinin tamamıyla kaldırıldığı bu dönemde, Sovyetler Birliği'nin tipik simgeleri orak ve çekiçlerin yanı sıra, çeşitli propaganda amacıyla kullanılan semboller, sloganlar dönemin görsel stili oluşturmuştur. 1930 yılında gerçekleşen devrimin yıl dönümü vesilesiyle ismi Leningrand Porselen Fabrikası olarak değiştirilmiştir. Eski Rus porselen marka baskıları, eski üretimlere göre daha düzenli, yüksek kalitede uygulanmıştır. Ticaret için kullanılan porselenlerde satış kuruluşlarının işaret ve kısaltmalarına rastlanmıştır. Örneğin; Kornilov Kardeşlerin ihracat ürünlerinde "Made in Russia" ibaresi yer almakta iken, Sovyet Porselenlerinde mutlaka SSCB işareti yer almaktadır (Mikhailova, 2020).

1920 Devriminden sonra Rusya'da sanat figüratiften uzaklaşarak tamamen soyut ve geometrik bir tarz benimsemiştir. Öncüleri arasında Maleviç'de bulunduğu bu yeni akımı savunan bir grup sanatçı topluluğu bu soyut sanatın tanıtımını yapmıştır. İki boyutlu tasarımların gerçekçi yaklaşımından sıkılan sanatçılar süprematizm akımıyla yeni bir ifade dili ortaya koymuşlardır. Porselenin kırılgan ve geleneksel özelliklerinin dışına çıkarak bir devrimin sembolü haline gelmiştir. Çarlık dönem ile yakından ilişkili olan porselen üretimi, nesillere devrim mesajları veren bir araç olarak önemli bir rol oynamıştır. Bolşevik devriminden sonra kapatılması beklenen fabrikalar, aksine daha çok üretim yapmaya başlamışlardır. Aristokrasi dahi modaya uygun prestij kazandıran bu alana destek vermiştir. Rusya Sovyet döneminde bütün elit kültürü yok etmek yerine onları demokrasi ile bir arada tutmaya çalışmıştır. İmparatorluk Porselen fabrikası da önemli milli değerli parçalarından biridir. Fakat Bolşevikler fabrika işleyişinde bazı değişimler yapılmasını istemiştir. Tasarımların ve üretimin yeni kurulan devlet anlayışıyla paralel gitmesi sağlanmıştır. Grafik tasarım sanatçısı Sergey Chekhonin yeni nesil sanatçıları fabrika için teşviklerde bulunmuştur.

Yıllardır süre gelen değişimler, aristokratların döneminden günümüze kadar kesintisiz bir şekilde devam etmiştir. Devletin kendi hazinesinden destek sağlayan, kâr amacı gütmeyen porselen fabrikaları, zaman zaman bazı dönemlerde zarara bile uğratacak üretimlere de izin verilmiştir. Monarşi ile yönetilen Rusya, halkının milli değerlerinin ve ordunun güçlenmesi adına ihtiyaç duyduğu bir döneme girmiştir. Lüks ve saltanatın hüküm sürdüğü Çarlık döneminde, sadece saraylar ve aristokrasinin istekleri doğrultusunda üretilen porselenler devri sona ermiş ve yeni rejimin kurulmasıyla porselen üretimi önemini yitirmeye yüz tutmuş durumdaydı. Bolşevikler önderliğinde kurulan parti kapitalist düzenin baskılarından kurtulmayı başarırken ülkenin sanat ve kültür adına ülkenin gelişim sağlaması için mühim bir destek sunan bir politika izlemeye başlar. Kültürel ve sanat estetiği anlamında eksik kalan yönler, özgün eserlerin üretimiyle toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla giderilmeye çalışılmıştır. Sovyet Rusya'da saraylara zarar verilmeden, onları birer sanat ve kültür müzesi olarak kullanmış ve halkın erişimine açmışlardır. Bu sayede, saraydan uzak yaşayan halk, eşit seviyelere

ulaştırılmaya çalışılmıştır. Sovyet devletinin temelini halk, işçi ve köylüler ile sevgi yoluyla üretimlerin ortaya çıktığı bir kültür yaratımı meydana gelmiştir. Porselen fabrikalarında çalışan tüm işçilerin yaratıcılıklarını ortaya çıkarabildiği özgür bir sanat ortamı oluşturmayı hedeflerinin merkezine koymuşlardır. Rusya'da Halk eğitimi toplulukları devlet himayesindeki laboratuvarlara dönüştürülmüştür. Bu laboratuvarlarda üretilen porselen eserlerde Sovyet propagandası tabaklar, bardaklar, çaydanlıklar üzerine aktarılmıştır. İç savaşın hızlı bir şekilde büyüdüğü, işçilerin halkın isyanların başladığı zamanlarda bile İmparatorluk fabrikaları üretimlerini asla durdurmamıştır. Rusya'nın karlı soğuğu, karanlık, savaş izleri ile dolmuş halk, bu sefillikten kurtulmaya çalışmıştır. Bu dönemde porselen sanatı halkın sanat alanında, gelişmesinde önemli bir katkı sağlamıştır (Государственный фарфоровый завод имени М.В. Ломоносова, 1938).

Sanatsal açıdan farklı bir nitelik ortaya koyan Sovyet porselenleri Avrupa'nın dikkatini çekmiş, ortaya çıkan propaganda yazıları ile süslü porselen eşyalar, 1925 yılında Paris'te düzenlenen sergilerde madalyalar kazandırmıştır. Ayrıca Milano, Venedik, Stockholm, Berlin, Londra gibi dünyadaki önde gelen başkentlerinde sergilenmiştir. İmparatorluk saltanatı, Rusya'da sanatın Sovyet Döneminde korunmadığını irdelese de Sovyet Dönemi sanatçıyı özgür bırakarak, yeni sanat akımlarına öncülük etmesine olanak tanımıştır. Halk eğitimlerini üstlenen devlet, 1918 yılında porselen üretimi konusunda, uzmanlar, sanatçılar yetiştirmeyi başarmış, ülkenin gelişimine destek veren bir teknik ekip oluşunu desteklemiştir. Fabrikadaki işçiler ve sanatçıların 1917 yılında desteklenmesi için çeşitli başvurularda bulunan çalışan sanat atölyelerinde sayısı 550'den 290'a düşmüştür. Fakat 1918 yılında sağlanabilen destekler sayesinde işçilerin gelişmesi için mesleki eğitimler ve gençlerin fabrikalarda çalışabilmesini sağlayacak seramik ve porselen eğitimleri verilmiştir. Sovyet devletinin izlediği bu yol halkın sanatı daha iyi anlamasına, sadece burjuvaya hizmet eden bir iş yerine, duyguları ve düşünceleri ifade edebilmenin bir yolu olabileceğine dair bir yol oluşturmayı hedeflemiştir. Vladimir Lenin sanatın derin bir anlayış içinde, işçileri, halkın iradesine hizmet etmesi gerektiğini savunmuş ve bu alanda sanatçıların eserler üretmesi adına teşvikler sağlamıştır. 1918 yılında S. Chekhonin fabrikaya uzman olarak atanmış, karmaşık süslemeli ve altın yaldızlı vazo üretimlerini durdurarak sanatçıların daha özgürce eserler üretme fırsatı

sunan yenilikçi bir sistem kurulmasına öncülük etmiştir. Bu dönemde, Rusya'da sanat ve üretim faaliyetleri birleşmiştir. Fabrika laboratuvarlarında 120 renk skalasında sır altı ve sırlama boyaları elde edilmiş, mercan rengi gibi özel elde edilen renkler de kullanıma sunulmuştur. Ülkeden elde yerel hammaddelerle kendi boyalarını üreterek Rusya asırlık bir sorunun da çözümünü sağlamıştır. V. Kuznetsov'un porselen tasarımları ve işçi halktan heykelcikleri bu dönemde önemli şekilde öne çıkmıştır ve halkın sanat ile bağlarını güçlendirmiştir (Государственный фарфоровый завод имени М.В. Ломоносова, 1938).

3.2. 20. Yüzyılda Önemli Porselen Sanatçıları

Bu bölümde, 20. yüzyılda Kazimir Severinoviç Maleviç, Natalia Danko, Sergei Vasil'evich Chekhonin gibi, öne çıkan sanatçıların kısa biyografileri ve eserleri yer almaktadır.

3.2.1. Kazimir Severinoviç MALEVİÇ

23 Şubat 1879 yılında Kiev'de dünyaya gelen Maleviç, Katolik ve Polonya kökenli bir ailenin oğludur. Ailesi şeker pancarı yetiştirdiği için, çocukluğu köyde kültür ve sanat etkinliklerinden uzakta geçmiştir. Sanata olan ilgisi küçük yaşlarda ortaya çıkmasına rağmen ressamlar ve sanatçılar hakkında pek bilgi sahibi değildir. 1895 yılında Kiev'de resim eğitimi alarak kendini geliştirmiştir (Wikipedia, t.y.-c).

Sanat hakkında derin bir düşünce pratiği geliştirerek geometrik bir sanat anlayışı olan ilk süprematizm akımına öncülük eden bir ressamdır. Maleviç Ekim devrimiyle sanat dünyasına katılmış, Belarus'ta Sanat Okulu'nda, Leningrad Sanat Akademisi'nde, Kiev Sanat Enstitüsü'nde öğretmenlik yaptıktan sonra, oluşturduğu teoriler ile "Nesnesiz Dünya" adlı kitabını yazarak Süprematizm sanat akımını savunmuştur. Varşova, Berlin, Münih şehirlerinde dolaştığında eserlerinin beğenilmesi sanatçıya ün kazandırmıştır. Sovyetler Birliği'ne dönerken birçok eserini yurtdışında bırakmıştır. Lenin'in vefat etmesiyle birlikte yönetime geçen Stalin sanat anlayışında daha farklı bir perspektiften

bakmış, soyut sanatın burjuvaziye ait olduğu kültürü, geleneği ve gerçeklikten uzak olduğunu düşünerek Sovyetler Birliği döneminde sanatın yeni stil ve akımların gelişmesini engellemiştir. Bu görüşlerden sonra, Sovyet dönemindeki birçok sanatçının eserlerine el koyulmuştur (Wikipedia, t.y.-c).

Şekil 52: Kazimir Maleviç'in toplu şekilde eser grubu.
(https://dzen.ru/a/Yf56GgMGGmB9jDJS)

3.2.2. Natalia DANKO

Sovyetler Birliği döneminde hem bir heykeltraş hem de porselen biblolar modelleyen bir sanatçıdır. 1892- 1942 yılları arasında yaşamış, 45 yıl boyunca heykel çalışmaları ve 300'den fazla figüratif kompozisyonlar üretmiştir. Özellikle Sovyet döneminde Leningrad Porselen Fabrikası'nın usta sanatçısı olmuştur. Sekiz yaşında Moskova'daki Stroganov Sanat Koleji'ne okumuştur. Roma'da çeşitli sergilere katılmıştır. Denizci (1919, Falcı (1922), Kızıl Ordu Askeri (1919), Milis Kadın (1920), Satranç Takımı, Natalia Danko'nun önemli eserleri arasında yer almaktadır (Soviet Art USSR Culture, t.y.).

Şekil 53: Natia Danko, 1922, Genç Kadın ve Falcı Figürü, Sovyet Porseleni, Yükseklik: 19 cm, Devlet Porselen Fabrikası, SSCB.
(https://macdougallauction.com/en/catalogue/view?id=6358)

Şekil 54: Natalia Danko, Satranç Takımı, 20. yüzyıl sonu, 9- 6 cm arası, Devlet Porselen Fabrikası, SSCB.
https://auctions.goldingyoung.com/lot-details/index/catalog/739/lot/480304/A-late-20thC-Russian-chess-set-after-the-original-by-Natalia-Danko-each-figure-with-a-black-signature-to-underside-king-9cm-high

Şekil 55: Natalia Danko ve Elena Danko, Kızıl Ordu Heykel, 1923, Devlet Porselen Fabrikası, SSCB.
(https://www.invaluable.com/auction-lot/5-years-of-the-red-army-lomonosov-s-2692-c-39c4b4e99f)

3.2.2. Sergei Vasil'evich CHEKHONİN

Sergei Vasil'evich Chekhonin 1878 yılında Rusya'da doğmuştur. Kariyeri boyunca, illüstrasyon, tipografi tasarımları, mimari seramik tasarımlar ve sır üstü dekorlama tekniklerinde porselenler üretmiştir. Sovyetler Devriminden hemen sonra Devlet Porselen Fabrikası'na katılarak 1917'den 1927 yılına kadar fabrikanın sanat yönetiminde yer almıştır. Sovyet propagandası konulu porselenleri için tasarladığı tabak boyamaları ve çeşitli tarzlarda kullandığı dekoratif işlerle dikkat çekmiştir. Devlet Porselen Fabrikası ressam ve tasarımcıların eğitimini sağlıyor onları fabrikada çalışması için yönlendiriyordu. 1928 yılında Sovyetler Birliğinden ayrılarak sanatsal hayatını Paris'de devam ettirmiştir (AntiqueRef, t.y.).

Şekil 56: Propaganda Porselen Tabak, Sergei Vasil'evich Chekhonin, 1920, Devlet Porselen Fabrikası, SSCB.
(https://commons.wikimedia.org/wiki/File:S.v._chekhonin,_piatto_rivoluzionario_con_slogan_%27Il_govenro_dei_lavoratori_e_dei_contadini_non_finirà_mai%27,_1920.JPG)

4. BÖLÜM
UYGULAMALAR

4. BÖLÜM
UYGULAMALAR

4.1. Uygulama Çalışmasının Amacı ve Uygulama Aşamaları

Tezin uygulama aşamasında, tasarlanan bu dekoratif obje; Paskalya Yumurtaları Romanov Kraliyet ailesinin sembolik hediyesidir. Çeşitli törenlerde ve önemli günlerde hediye olarak verilmiştir. Neredeyse bir kaz yumurtası büyüklüğündeki Paskalya yumurtaları aynı zamanda Ortodoksluk inancında, yeniden doğuşu temsil etmektedir. Böylece inanç ile bağlantılı bir hediye kültürü oluşturmuşlardır.

Porselen yumurtaların dekor uygulamasında el işçiliği ile yapılmış süslemeler, çoğunlukla altın sır üstü dekorların fazla kullanıldığı birbirinden benzersiz bezemelerdir. Tekniğin kullanıldığı ana tasarım temaları; Ortodoks inancı ile ilgili ikonik tarzda boyamalar, doğadan ilham alınarak oluşturulan tasarımlar ve geleneksel Rus kültürünün belirgin stilinin yansımaları ve modern geometrik dekorlar ile ortaya çok yönlü çalışmalar çıkmasına fırsat yaratmıştır. Böylece tezin uygulama bölümünde dini, ulusal, geleneksel, modern görüşünü rahatlıkla sunabildiği için Paskalya yumurtaları tercih edilmiştir.

Tez süreci araştırmalarında, Rus porseleni, aynı zamanda Paskalya bayramı sembolü büyük kaz yumurtası modeli üzerinde dekor tekniklerini derin bir araştırma sonucu geliştirilmiştir. Tasarlanan model, söz konusu tekniklerin nasıl uygulandığının gösterilmesi amacıyla ortaya çıkan çalışmalardan biridir. Araştırma sürecinde, kalıp alma tekniği, kullanılan alçı malzemesi, yumurta kalıbının oluşturulması, döküm modelinin gelişimi ve sıvı porselen döküm süreci detaylandırılmıştır. Ayrıca fırın derecelerinin ayarlanması, pişirme süreci ve döneme ait dekorlama tekniklerinin uygulanması ile altın yaldız kullanımı özellikle vurgulanmıştır. Tüm bu aşamalar, aşağıda uygulama örnekleriyle detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Alçı model kalıbı için; uygun hazır plastik yumurta kalıbının modelini oluşturma aşaması uygulanmıştır. Kalıbı alınacak olan objenin önce iyice sıvı temizleyici ile kalıptan çıkarılmasının kolaylaştırması sağlanmıştır. Daha sonrasında ilk önce yatak kalıbı alınmıştır. Ardından kalıp üzerinde kilitleme delikleri açarak tekrar sabunlamıştır. Üzerine sıvı alçı dökülerek esas kalıbı oluşturulmuştur. Daha sonra yatak kalıbı çıkarılıp kalıp tahtaları ile döküm ağzı yerleştirilip tekrar alçı dökülmüştür. Böylece döküm yapılmaya hazır bir alçı kalıbı elde edilmiştir.

Şekil 57: Plastik yumurta kalıbının ortaya çıkarılma süreci
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 58: Kalıp alma süreci
(Fotoğraf: Kübra Çakmak)

Döküm yöntemiyle şekillendirme süreci başlamıştır. Sıvı porselen çamuru, alçı kalıp içerisinde bekleme süresi porselen objenin kalınlığını etkilemektedir. Yeni oluşturulmuş bir alçı kalıbı iyice kuruduktan sonra döküm yapılmalıdır. Kurumamış bir

alçı kalıbı bekleme sıvının bekleme süresini uzatmaktadır. Bu yüzden iyice kalıplar iyice kuruduktan sonra döküm yapılmalıdır. Kuruyan alçı kalıp içerinde 7 dakika bekletildikten sonra boşaltılan sıvı porselen döküm yaklaşık 30 dakika sonra kalıptan çıkarılma işlemi gerçekleştirilir. Alçı kalıba dökülen sıvı porselen döküm çamurunun kalıptan çıkarılma işleminin görüntüsü (şekil 59)'da gösterilmiştir.

Şekil 59: Elde edilen alçı kalıbına sıvı porselen döküm yapılması
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Kalıptan çıkarılan çıkarılan kalıplar, deri sertliğindeki objeler ıslak sıkılmış bir sünger ile pürüzleri temizlenir. Bu işleme ıslak rötüşleme işlemi denilmektedir. Daha sonra üzeri hafif şekildde kapalı bir biçimde yavaş kuruması sağlanmıştır. Atölye sıcaklığına ve ortamın nemine göre yaklaşık bir hafta sonra tamamen kurumuş ve bisküvi pişirim için hazır hale gelir.

Şekil 60: Islak rötuşlama yapılan porselen yumurta obje
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 61: Porselen yumurtaların rötuşlama toplu fotoğrafları
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 62: Rötuşlanmış Porselen yumurta
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Porselen eşyalar tamamen kuruduktan sonra 1000 °C'de ayarlanmış, bisküvi fırınına zarar görmeyecek biçimde fırın plakasına yerleştirilir.

Şekil 63: Bisküvi fırınına yerleşimi
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 64: 1000 °C'de bisküvi pişirimi derecesini ayarlama
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Bisküvi fırınından çıkan porselen objeler dekal dekorları ve sır üstü dekorlarının uygulanması için renksiz şeffaf sırla daldırma yöntemi uygulanmıştır. Daldırma yöntemi için, derin bir kaba içine aktarılır ve sırın yoğunluğu Baumé ölçer ile 40-60 °Bé aralığında ayarlanmalıdır.

Şekil 65: Bisküviden çıkan ürünlerin sırlanması

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 66: Daldırma sırlama tekniğinin uygulanması

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 67: Sır sürümünden oluşan pürüzleri ve delikli dokuyu yumuşatma

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Porselen sır pişirimi için, plakalara yapışmaması için fırına aralıklı halde yerleştirme işleminin uygulanması gerekmektedir.

Şekil 68: Sır pişirimi için 1200°C'de fırına yerleşimi
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 69-70: Fırınlamadan önce yerleşmiş hali ve pişmiş hali
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Porselen yumurtaların yüzeyine, sır üstü dekorlarının yumuşak bir fırça ile uygulama aşamalarını anlatmaktadır. Öncelikle kullanılacak yaldız boyalar iyice çalkalanmalıdır. Daha sonra fırça yardımıyla desenler obje üzerine aktarılır.

Şekil 71: Sır üstü mavi metalik yaldız ile dekorlama
(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 72: Mor metalik yaldız ile sır üstü dekorlama
(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 73: Mor metalik yaldız ile sır üstü dekorlama
(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 74: Lacivert-Mavi Sır üstü

(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 75: İmparatorluk motifi

(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Dekal baskı tekniğinin uygulama aşamaları anlatmaktadır. Önce su dolu bir kaba dekal kağıtları atılır, daha sonra suyun yumuşatması sayesinde kâğıttan ayrılan dekal resimleri porselenin yüzeyini kaplayacak şekilde yerleştirilir. Ardından kuru bir bez veya el ile baskının yüzeyde tutunması için bastırılır.

Şekil 76: Dekal baskı uygulama

(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 77: Dekal baskıyı ıslatarak yüzeye yapışmasını sağlamak

(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 78: Dekal uygulama

(Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Sır üstü dekal çalışmalarının fırına yerleştirilme sürecidir.

Şekil 79-80 : Üçüncü pişirim, sır üstü dekal çalışmasının 810° derecede pişmesi (Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 81: Sır altı boyaları ile yüzeye dekor oluşturma işlemi (Fotoğraf: Nihal Şeneren)

Şekil 82: Dekorlanan porselen yumurtaların 1200° C'de fırınlama işlemi
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Fırından çıkmış porselen Paskalya yumurtalarının sonuca ulaşmış son halidir.

Şekil 83-84: Porselen yumurtalarının sır pişirimi sonrası dekorsuz görünümü
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 85-86: Sır üstü altın yaldız dekor uygulaması

(Fotoğraf: İmge Genç)

Şekil 87-88: Sır üstü altın yaldız dekor uygulaması

(Fotoğraf: İmge Genç)

Şekil 89-90-91: Dekal deniz desenlerinin porselen yumurta üzerinde görüntüsü

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 92-93-94: Dekal çiçek desenlerinin porselen yumurta üzerinde görüntüsü

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 95-96-97: Mavi desenlerin dekal dekorlamasının yumurta üzerinde görüntüsü

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 98: Sır altı boyama ile kırlangıç deseni dekor uygulaması

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 99-100: Sır altı boyalarıyla incir deseninin porselen üzerinde dekor uygulama
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 101-102-103: Sır altı boyalarıyla küpeli çiçeği desenini dekor uygulama
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 104-105-106: Sır altı boyalarıyla serbest dekor uygulama
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 107-108-109: Sır altı boyalarıyla serbest dekor uygulama

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 110-111-112-113: Sır altı boyalarıyla böğürtlen desenini dekor uygulama

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 114-115-116-117: Sır altı boya ile yaban mersini desenini dekorlama

(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 118-119-120: Sır altı boyalarıyla nar çiçeği desenini dekor uygulama
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 121-122-123-124: Sır altı kabartma dekorunun porselen yumurta üzerinde görüntüsü
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 125-126- Porselen Yumurtaların kurdele ile görüntüsü
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

Şekil 127: Porselen yumurtaların kurdela ile görüntüsü
(Fotoğraf: Fidel Aktepe)

SONUÇ

Rusya'da porselen, 18. yüzyılın başlarından 20. yüzyılın ortalarına kadar olan gelişimi bu çalışmada, sanat ve teknolojik bağlamda ve porselenin kültüre yansıması ele alınmıştır. Porselenler, Avrupa'dan Çin'e kadar uzanan, Çarların imparatorluk için verdiği mücadelelerden, Sovyet devrine kadar köklü bir geçmiş ile tarihte yer edinmiştir.

Porselen sanatı, tarihte sadece sofra eşyası olarak kullanılmamış, toplumun değişimlerini, kültürel farklılıkları içinde barındırarak günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Rusya'daki porselen sanatının, teknik ve bilimsel araştırmaların gelecek nesillere aktarılması, hedeflenmiştir. Böylece kültür ve bilimsellik açısından incelenmiş toplum için faydalarına odaklanma fırsatı sunmuştur.

Günümüze kadar üretimi devam etmiş, porselen sanatı Rusya'nın aristokrasinin baskılarından kurtulmayı başardığını göstermiştir. Sanatın özgür ve özgün bir dil ile ifade edilebildiği, toplumun estetik bakış açısıyla birlikte ulusal bir kimliğe dönüşümünü irdelemiştir. Porselenlerin sanat ve estetik açıdan üst bir seviye ulaşmasına imkân sağlayan fabrikaların işletme ve yönetme mantığı da literatüre faydaları ile katkı sağlamaktadır.

Rusya porselenleri, hammadde bulma konusunda uzun yıllar süren bir arayış geçirmesine rağmen, özgün stil ve tasarımlarıyla her zaman diğer ülkelerden farklı bir biçimde kendini ifade edebilmiştir. Bugün herhangi bir Rus porselen biblosu ele alındığında Rusya'yı temsil eden klasik dekorların ve motiflerin kullanması ile kendini belli eden bir ikonik eşya haline gelmiştir. Bu değerli kendine has porselenler, uzun yıllar boyunca hak ettiği ilginin eksik kaldığını şiddetle vurgulama ihtiyacı görmüştür. Dolasıyla Rus porselenlerinin önemli tarihi olduğunu anlatma hedefiyle ilerlenmiş bu çalışmada, gelecek nesillerin de konuyu takip etmesi veya araştırmalarında kaynak olarak kullanmasına imkân tanınmıştır. Sanat tarihin, porselen eserleri inceleyip restore ederek müzelere uygun bir biçimde sunmasında bu tür araştırmaların akademik literatüre uygun şekilde yerleştirilmesi sağlanmıştır.

Örnek uygulama çalışmalarında ise; Rus porselen tarzının pekiştirilmesi, kültürün kavranmasına yardımcı olmuştur. Rusya'da uygulan sır üstü dekor teknikleri, sır altı boyama teknikleri ve dekal baskı dekorlarının Paskalya yumurtaları üzerinde uygulanmış aynı zamanda boyanan desenler ile İmparatorluk döneminin ruhunu yansıtmayı başarmıştır.

Günümüzde Rusya porselenleri çeşitli antikacılarda, Rusya Devlet Müzesi'nde ve Hermitage gibi prestijli müzelerde ve İmparatorluk Porselen Fabrikasının düzenlediği sergilerde gösterilmeye devam etmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Cushion, J.P. (t.y.). *"Handbook Of Pottery And Porcelain Marks"* W. B. HONEY, Victoria ve Albert Müzesi, Londra.

Gollerbach, E.F., Farmakovsky, M.V. (1924). *"Russian Artistic Porcelain"* State Porcelain Factory, State Publishing Hause, Leningrad. ss.162.

Trotsky, I. (1924). "Porcelain and Faince *"Coloctors Guide. Publication of the Magazine 'Life of art'"* Leningrad, ss. 318.

Wolf, N. B. von (1906). *"Императорский Фарфоровый Заводъ 1744–1904."* Sankt-Peterburg: Императорские заводы, R. Golike ve A. Vilborg.

Wynter, Harriet (1972*). "An introduction to European porcelain"* Corwell, Thomas Y. Crowell Company, New york, Established 1834, ss. 255, İnternet Archive.

Basılmamış Kaynaklar:

Викторовва, Б. А. (2006). ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ФАРФОРО, ФАЯНСОВОГО ПРОИЗВОДСТВА в РОССИИ XIX- НАЧАЛА XX ВЕКОВ (Doktora Tezi).

Lebedeva, V. A. (2012). Russian porcelain during the era of historicism: Key issues in artistic stylistics (based on works from the Imperial Porcelain Factory) [Doctoral dissertation, Candidate of Art History, Specialty 17.00.04: Fine, Decorative, and Applied Arts and Architecture]. Moscow.

Государственный фарфоровый завод имени М.В. Ломоносова. (1938). La Porcelaine d'Arts: Le Catalogue. Ленинград: Пр. С. Володарского 3/5.

Lomonosov State Porcelain Factory. (1938). La Porcelaine d'Arts: The Catalogue. Leningrad: Pr. S. Volodarskogo.

Kataloglar:

Bagdasarova I. R. (2020). Vladimir Tsarenkov Koleksiyonundan XVIII-XIX Yüzyıllara Ait Rus Porseleni. — M.: Kuchkovo direği Muzeon, 2020. - 376 s.: hasta. ISBN 978-5-907174-14-6

Lomonosova, M.V. (1938). State Porcelain Factory, USSR Porcelain Arts Katolog, Leningrad. ss. 43.

Makaleler:

Afanasyeva A. A., Budrina L. A., Vinokurov S. Y. (t.y.). Early Yusupov Porcelain: Attribution of Works from the Collection of the Ekaterinburg Museum of Fine Arts. Bulletin of the South Ural State University. Ser. Social Sciences and the Humanities, 2022, vol. 22, no. 4, pp. 69–76. (in Russ.). DOI: 10.14529/ssh220408

Baryshnikov M.N. Porcelain Production in Russia: The Evolution of the Kornilov Family Business in the 19th – Early 20th Century // Historical Courier, 2023, No. 5 (31),pp. 109–119. http://istkurier.ru/data/2023/ISTKURIER-2023-5-07.pdf]

Shipova Maria A., Shlykova Tatiana V., Stepanova Oksana E. (Ocak 2023) "Composition of goods and sources of raw materials of the Imperial Porcelain Manufactory in the period from the middle of 18th to the beginning of 20th century" DOI 10.30725/2619-0303-2023-1-75-82

Dergiler:

Khmelnitskaya, Nicholas I E.S. (t.y). Russian Imperial Porcelain in the Winter palace during the reign of Nicholas I E.S. Khmelnitskaya s. 51-60

Mikhailova, T. (2020). Issues in Attribution and Expert Assessment of the Decorative Porcelain Objects. KnE Social Sciences, 216-223.

İnternet Kaynakları:

All Rus Art (28 Nisan, 2021). *Prince Yusupov porcelain*, Yusupov Porcelain from village of Arkhangelskoye, Russian Culture. https://allrus.me/prince-yusupov-porcelain/

Antiqon, (t.y.-b). *Safronovs Porcelain Factory.* Erişim Tarihi: Kasım 2024. https://www.antiqon.com/en/antikoteka/viewItem/Safronovs-Porcelain-Factory-354/?srsltid=AfmBOorpmmaP-goc2x_s8c5idX93rrkn1c1hdrR_oMi1oWFayHXNbAs5

Antiqon, (t.y.-a*). Miklashevsky factory,* Antiqon Market Place, Company. Erişim Tarihi: Ekim 2024. https://www.antiqon.com/en/antikoteka/viewItem/Miklashevsky-

factory--481/?srsltid=AfmBOoqJfjKlNDLR4uCS_qCaBayT1GAcy9SWLqR1JgGDCUMqohynq-m8

AntiqueRef, (t.y). *Sergei Chekhonin,* Free Online Appraisals Erişim Tarihi: Kasım 2024. https://antiqueref.com/index.php/soviet-porcelain/sergei-chekhonin/

Batenin Porselen Fabrikası, (t.y.). Lermontovgallery.ru. Erişim tarihi: Ekim 2024. https://lermontovgallery.ru/spravochnik-antikvariata/farforovyy-zavod-batenina/

Gardner Factory, (t.y.). Rus Art Net, Erişim Tarihi: Ekim 2024. https://www.rusartnet.com/russia/st-petersburg/architecture/factory/gardner-factory

Gzhel Kelimesinin Kökeni (t.y.). *"Gzhel zanaatının tarihi, fabrikanın tarihçesi"* Gzhelsky Porselen Fabrikası, Moskova. Erişim tarihi: 19 Ekim 2024. https://farfor-gzhel.ru/lp/Istoriiapromysla/

Kuznetsov Ceramic Bowl, Early 20th Century, (t.y.). QuanRun Store, Free Shiping wepsite, Erişim tarihi: Ekim 2024. https://rzbl.exporttv.shop/index.php?main_page=product_info&products_id=8362

Notebook (1993). *Pottery & Porcelain- Russian.* Erişim Tarihi: Kasım 2024. https://noteaccess.com/APPROACHES/DecorativeAA/PRussian.htm

Museum Colection, (t.y.-a). *Gardner Porcelain Factory.* Erişim Tarihi: 19 Ekim 2024. https://mus-col.com/en/the-authors/24166/

Museum Colection, Rachette, (t.y.-b). *Jean Dominique.* Erişim Tarihi: Kasım 2024. https://mirror.mus-col.com/en/the-authors/10367/

Soviet Art, USSR Culture (t.y.) *Soviet sculptor-ceramist Natalya Danko 1892-1942.* Erişim Tarihi: Kasın 2024. https://soviet-art.ru/soviet-sculptor-ceramist-natalya-danko-1892-1942/

Sovcom, Auction Haouse, (t.y). *Kornilov Brothers Porcelain Factory.* Erişim Tarihi: Kasım 2024.

https://sovcom.org.uk/authors/author.php?pl1_cid=478&pl1_id=5403&p_f_2_1=5403&p_f_3_1=5403

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-a*). Elizabeth I, 1741-1761*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/elizabeth-i-1741-1761/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-b). *Catherine II, 1762-1796*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/catherine-ii-1762-1796/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-c). *Porcelain of Catherine II*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/catherine-ii-1762-1796/porcelain-of-catherine-ii/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-d*). Paul I, 1796-1801*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/paul-i-1796-1801/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-e). *Porcelain of Paul I*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/paul-i-1796-1801/porcelain-of-paul-i/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-f). *Alexander I, 1801-1825*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-i-1801-1825/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-g). *Nicholas I, 1825-1855*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-i-1825-1855/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-h). *Porcelain of Nicholas I*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-i-1825-1855/porcelain-of-nicholas-i/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-ı). *Kremlin Service*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-i-1825-1855/kremlin-service/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-i). *Alexander II, 1855-1881*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-ii-1855-1881/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-j). *Porcelain of Alexander II*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-ii-1855-1881/porcelain-of-alexander-ii/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-k). *Alexander III, 1881-1894*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-iii-1881-1894/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-l). *Porcelain of Alexander III*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-iii-1881-1894/porcelain-of-alexander-iii/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-m). *Nicholas II, 1894-1917*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-ii-1894-1917/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-n). *Porcelain of Nicholas II*. Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024. https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/nicholas-ii-1894-1917/porcelain-of-nicholas-ii/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-o). *Porcelain Factory.* Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024.https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/elizabeth-i-1741-1761/porcelain-factory/

The Museum of Russian Art (TMORA). (t.y.-ö). *Watercolor Design for Porcelain Decoration.* Erişim Tarihi: 9 Ağustos 2024.https://tmora.org/online-exhibitions/dinner-with-the-tsars-russian-imperial-porcelain/alexander-ii-1855-1881/watercolor-design-for-porcelain-decoration/

Wikipedia, (t.y.-b). *Elisabeth Boehm.* Erişim tarihi: Kasım 2024. https://en.wikipedia.org/wiki/Elisabeth_Boehm

Wikipedia (t.y.-a). *Catherine the Great.* Erişim tarihi: 19 Ekim 2024. https://en.wikipedia.org/wiki/Catherine_the_Great

Wikipedia (t.y.-c). *Kazimir Maleviç.* Erişim Tarihi: Kasım 2024. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kazimir_Maleviç

ÖZGEÇMİŞ

Adı: Fidel

Soyadı: AKTEPE

İlköğretim: Pınarcık Köyü İlköğretim Okulu/2005

Ortaokul: Bafa İlköğretim Okulu/2008

Lise Mezuniyet: Muğla Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi/ 2011

Lisans Mezuniyet: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi/2021

Bölüm: Seramik ve Cam Tasarım bölümü

Yabancı dil: İngilizce / B2 Seviye (Intermediate)

Uygulamalı Deneyim Stajlar

1- Bodrum Sağlık Vakfı

Staj Başlama Tarihi :24/06/2019 -Staj Bitiş Tarihi :22/07/2019 Adres: Zeyyat Mandalinci Caddesi No: 80/1 Turgutreis /Bodrum

2-Istlondon Porselen Fabrikası

Staj Başlama Tarihi: 07/017/2020- Staj Bitiş Tarihi :08/02/2020 Adres Aosb Mahallesi, M.Kemal Atatürk Bulvarı No:36 Çiğli/İzmir (Tukey)

Çalıştığı iş yerleri:

İzmir, Bayraklı, **Maji Atelier Porselen Atölyesi**, (rötüşleme), 2023

İzmir, Alsancak, **Müge Aygıt Sanat Stüdyosu**, (Asistan), 2023

Muğla, Bodrum**, Bodrum Halk Eğitim Merkezi**, (Seramik ve Cam Teknolojileri alanı, Usta Öğretici), 2024- Halen Devam Ediyor…

Gönüllülük Projeleri

1- EGE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Görev: Seramik Atölyesi Eğitmeni

(hafta sonu 10:00-12:45)

Tarih: Eylül 2019- Mart 2020

Adres: Meriç Mahallesi 5746 Sokak No:96 Bornova- İzmir Tel: 0232 4311274

2- LÖSEV

Seramik Eğitmeni, Kan kanseri çocuklar ile seramik etkinlikleri, Workshoplar, 2024-2025

Katıldığı Sergiler:

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Lisansüstü Karma Sergi, 2022, İzmir.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanat Enstitüsü, "Z raporu" Karma Sergi, 2022.

Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanat Enstitüsü, "Zamansız" Karma Sergi, 2023.

Menemen Çömlekçilik Festivali, Karma Sergi, 2023.

İz Art Sanat Günleri, "Çığlık", Karma sergi, 2024.

Sanatta Kadın Girişimcilik Projesi, Karma Sergi, 2024.

Katıldığı etkinlikler:

Raku: Alternatif Seramik Pişirim Çalıştayı, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2023.

Mısır Pastası Tekniği ile Takı Atölyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2023.

OPEN AIR ART WORKS IN PUBLIC SPACE, SHINE OF FREEDOM, Yana NAZARENKO, Amphitheatre Walls, Tınaztepe Campus, Dokuz Eylül University, 2023.